

การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
โดยชุมชน ตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง

**A study of community's identities from a local wisdom for
a development of tourism by a local community Tambon Luang Tai,
Ngao District, Lampang**

เกศณีย์ สัตตรัตนขจร, สยมภู อุณยะพันธ์, อัจฉรา สุขจิตต์

Ketsanee Sattarattanakhachon, Sayumphu Unyaphan, Atchara Sukchitt

สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ketsanees@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปางเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายประกอบความเรียง มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเทศบาลหลวงใต้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและนำข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการวิจัยนี้มีตัวแทนชุมชนเทศบาลหลวงใต้จำนวน 8 หมู่บ้านและตัวแทนเทศบาลหลวงใต้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล สังเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ สทนหาการสังเกตและการสังเคราะห์ข้อมูลและนำข้อมูลมาจัดทำเอกสารอัตลักษณ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้

ผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนตำบลหลวงใต้จากการสังเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคนเมืองซึ่งคนทางภาคเหนือจะเรียกตัวเองว่าเป็นคนเมืองโดยมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีเป็นคนเมืองอย่างแท้จริงซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลหลวงใต้สะท้อนออกมาเป็นอัตลักษณ์แบ่งได้ 4 ประเภทคือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารคือการทำขนมจีนและน้ำเงี้ยว 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการแพทย์คือการรักษาแพทย์พื้นบ้านโดยใช้ยาสมุนไพร 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพคือการปลูกข้าวและการปลูกกระเทียม 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นการสืบทอด อนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยตำบลหลวงใต้มีประเพณีที่โดดเด่นมีเพียงแห่งเดียวในภาคเหนือคือประเพณีแห่ตุงชาววา โดยหลังจากการศึกษามีการจัดทำเอกสารอัตลักษณ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้ภายใต้ความร่วมมือของชุมชนเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลหลวงใต้

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การท่องเที่ยว

Abstract

A study of community's identities from a local wisdom for a development of tourism by a local community participation in Tambon Luang Tai, Ngao District, Lampang Province, was a qualitative research and content analysis approach was used to present qualitative data which aimed to study Tambon Luang Tai Municipal area through its local wisdom by community participation and applied a result as a part of tourism promotion. An analysis unit comprised of a representatives of 8 villages in Tambon Luang Tai Municipal area and representatives from Tambon Luang Tai Municipal office. A participation of giving information, data synthesis and data checking by interviews, focus group, observation and synthesized of data to establish an identity's and local wisdom documentation of Tambon Luang Tai.

The result found that Tambon Luang Tai's identities which gained from a synthesizing of local wisdom was "Khon Muang" identity. Northern Thai people call themselves as "Khon Muang" who has their own ways of life, cultures and traditions. Local wisdom of Tambon Luang Tai can be categorized in 4 types as 1) local wisdom on food by a making of "Khanom Jeen" or local rice noodle and "Nam Ngew" or shan style dressing 2) local medical wisdom by herbal medicine treatment 3) local occupational wisdom by rice and garlic plantations and 4) local custom on conservation of local tradition, Tung Sao Wa Procession, which unique and only festival which be held in the north. After the study, an establishment of documentation on Luang Tai's local wisdom identity by a participation of local community for a tourism promotional tools in Tambon Luang Tai.

Keywords : Identity, Local Wisdom, Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่และสร้างรายได้มหาศาลโดยเป็นอุตสาหกรรมที่นำทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีเป็นสินค้าโดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูงจากมูลค่าการท่องเที่ยวทำให้ในหลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยการนำอัตลักษณ์ความโดดเด่น ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยว เทศบาลตำบลหลวงใต้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอวังจันทน์เป็นอำเภอเล็กบรรยากาศเงียบสงบเดินทางสะดวกเข้าถึงได้ง่าย เมืองวังเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีมาแต่โบราณมีอายุกว่า 700 ปี ในเขตเทศบาลหลวงใต้มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม มีธรรมชาติอันบริสุทธิ์และวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ มีประเพณีท้องถิ่นมีความโดดเด่นมีชื่อเสียงคือประเพณีตุงชาววาเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในการจัดทำตุงยาวถึง 20 วา และมีขบวนแห่ตุงไปไว้อย่างสวยงาม วัดม่อนทรายนอน โดยมีความเชื่อว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้แก่เจ้าแม่สัพพะพิทักษ์หรือสะเดาะเคราะห์ให้แก่ตนเองและครอบครัวหรือญาติมิตรสหาย ปู่ ย่า ตา ยายและให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล โดยชาวบ้านอำเภอวังจันทน์ถือเป็นประเพณีในการถวายตุงชาววา (ธงยี่สิบวา) ในวันที่ 17 เมษายนและได้มีพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำทุกปีเพื่อสืบสานประเพณีโบราณไม่ให้สูญหายและคู่กับบ้านเมืองนอกจากนี้ยังมีสะพานโยงหรือสะพานลอยเป็นสะพานข้ามแม่น้ำงาวเป็นสะพานแขวนแห่งแรกของประเทศไทย สร้างขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันได้เลิกใช้แล้วเนื่องจากมีการตัดถนนเข้าสู่เมืองไม่ให้เกิดวังแล้วตัวสะพาน

โยงเป็นไม้กับเหล็ก สะพานโยงตั้งอยู่ใจกลางเมือง เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของเมืองงาว พื้นที่เทศบาลหลวงได้จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามีเหมาะสมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรที่หลากหลาย มีประวัติศาสตร์ของชุมชนและการคมนาคมที่สะดวกมีความปลอดภัย ตรงตามปัจจัยพื้นฐานในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ทางคณะวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้ทำการสำรวจความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชนในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเทศบาลหลวงได้ จากการสำรวจพบว่าชุมชนมีความต้องการในการค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบกับทางเทศบาลตำบลหลวงได้ที่ชุมชนตั้งอยู่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว โดยจากการศึกษาในแผนพัฒนาสามปีประจำปีงบประมาณ 2557-2559 มีการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาสังคมชุมชน เรื่องการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว จากข้อมูลพื้นฐานที่ได้ศึกษาทางผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญและความต้องการของชุมชนและการสนับสนุนจากหน่วยงานเทศบาลตำบลหลวงได้ จึงได้ทำการวิจัยศึกษาถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเทศบาลหลวงได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นไปตามแผนตามกรอบยุทธศาสตร์ของเทศบาลหลวงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเทศบาลหลวงได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและนำข้อมูลทำเอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

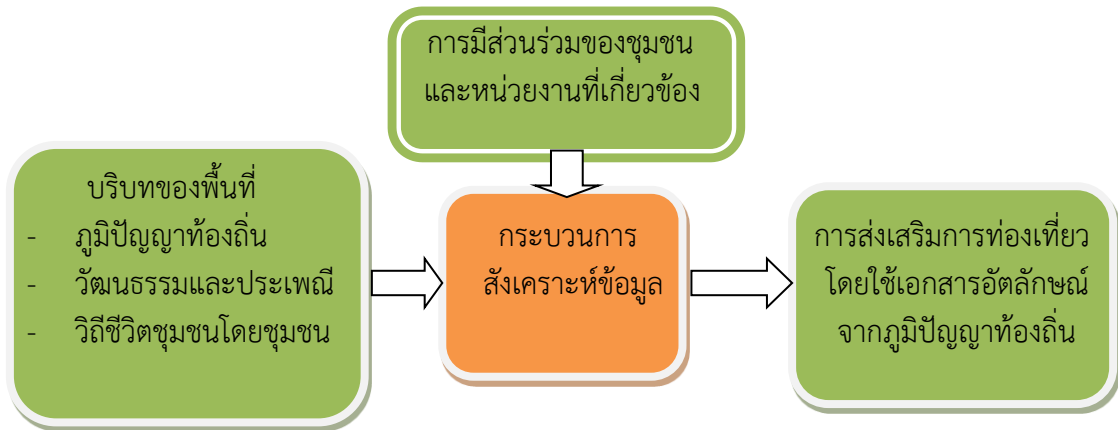
ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจอย่างมีโครงสร้างโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Structure interview) เป็นเครื่องมือในการศึกษากับกลุ่มประชากรที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นพื้นที่ในการศึกษาคือ ชาวบ้านที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลหลวงได้ มีหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านน้ำจำ, หมู่ที่ 2 บ้านทุ่ง, หมู่ที่ 3 บ้านน้ำล้อม, หมู่ที่ 4 บ้านปงคก, หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งส้ม, หมู่ที่ 6 บ้านวังควาย, หมู่ที่ 7 บ้านดง, หมู่ที่ 8 บ้านใหม่เจริญสุข จำนวน 40 คนและตัวแทนจากเทศบาลตำบลหลวงได้จำนวน 8 คนใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปีและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยสรุปเนื้อหา จัดเป็นหมวดหมู่ของข้อคำถามหรือกรอบการสัมภาษณ์และนำเนื้อหามาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัยหลังจากนั้นนำมาบรรยายประกอบความเรียงโดยใช้กระบวนการให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งนักวิจัยและผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลหลวงได้และเทศบาลหลวงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ

ดำเนินการศึกษาโดยการให้ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลในด้านต่างๆเพื่อ ค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนและนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์มีการดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจแบบมีโครงสร้างและการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพโดยสรุปเนื้อหา โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบกลุ่มร่วมกับการสังเกต จากกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่นและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในเทศบาลตำบลหลวงใต้ทั้งหมดจำนวน 48 คนใช้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อได้ข้อมูลที่คนในชุมชนยอมรับ

ขั้นตอนที่ 1: การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลหลวงใต้การศึกษาจากเอกสารตำราหรือข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องราวบริบทต่างๆของชุมชนการสำรวจและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์จากประชาชนท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลหลวงใต้และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าไปสัมผัสถึงวิถีชีวิตด้านภูมิปัญญาที่ได้สัมภาษณ์เช่นด้านวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 : กระบวนการรวบรวม ตรวจสอบข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลโดยทีมวิจัยร่วมกับตัวแทนจากชุมชนตำบลหลวงใต้และตัวแทนจากเทศบาลตำบลหลวงใต้ทำการรวบรวมและตรวจสอบนำมาสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 : การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่มีการสังเคราะห์จัดทำเป็นเอกสารและนำเข้าเวทีร่วมกับตัวแทนชุมชนเทศบาลหลวงใต้และตัวแทนจากเทศบาลหลวงใต้ตรวจสอบเพื่อให้ชุมชนตรวจสอบความถูกต้องและโดยการวิพากษ์ข้อมูลเพื่อให้เกิดการยอมรับข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 4 : การจัดทำเอกสารอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเทศบาลหลวงใต้เผยแพร่ไว้ที่สำนักงานเทศบาลหลวงใต้เพื่อใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่อยู่ในเขตตำบลเทศบาลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปางประกอบด้วยผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาชีพในชุมชนและผู้รู้ในท้องถิ่นจำนวน 40 คน จาก 8 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1 บ้านน้ำจำ, หมู่ที่ 2 บ้านทุ่ง, หมู่ที่ 3 บ้านน้ำล้อม, หมู่ที่ 4 บ้านปงคน, หมู่ที่ 5 บ้านทุ่งส้ม, หมู่ที่ 6 บ้านวังควาย, หมู่ที่ 7 บ้านดง, หมู่ที่ 8 บ้านใหม่เจริญสุขและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องคือ ตัวแทนเทศบาลตำบลหลวงใต้จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)
- (2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
- (3) การสังเกต (Observation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การพูดคุยเพื่อรวบรวมข้อมูลที่สำคัญจากผู้รู้ในชุมชน ด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรม สังคม เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีการสนทนากลุ่มเพื่อระดมความรู้และตรวจสอบข้อมูลรวมทั้งการสังเกตเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตของนักวิจัย จากการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยสรุปเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสมมีการตรวจสอบข้อมูลจากผู้รู้และตัวแทนชุมชนและคณะนักวิจัยรวมทั้งตัวแทนจากเทศบาลหลวงใต้และนำมาประมวลวิเคราะห์จัดทำเอกสารอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลหลวงใต้ จำนวน 8 หมู่บ้าน การศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในเชิงลึกกับผู้นำชุมชน ประชาชนและผู้รู้ในชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบในเนื้อหาประกอบด้วยบริบทของชุมชน ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนและลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการใช้ชีวิตตามธรรมชาติเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติที่ชาวบ้านท้องถิ่นปฏิบัติเช่นความเชื่อเรื่องผีไร่ผืนนา ผืนน้ำเป็นต้น ภูมิปัญญาที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของชุมชน ภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์การประกอบอาชีพ การรักษาสุขภาพเป็นต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพถึงภูมิปัญญาของชุมชนที่โดดเด่นโดยชุมชนทำการวิพากษ์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาอัตลักษณ์ของชุมชนและนำมาจัดทำเป็นเอกสารอัตลักษณ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้ หลังจากนั้นนำมาให้ทางเทศบาลหลวงใต้และตัวแทนชุมชนตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาอีกครั้งหนึ่งสุดท้ายจัดทำเอกสารอัตลักษณ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ของชุมชนเทศบาลหลวงใต้คือเป็นคนเมืองคนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยเรียกตัวเองว่าคนเมืองโดยคนในชุมชนหลวงใต้มีวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ อาหารและวัฒนธรรมเหมือนคนในภาคเหนือ แต่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่เป็นจุดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของคนตำบลหลวงใต้โดยแบ่งได้ 4 ประเภทตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหาร คือการทำขนมจีนและน้ำเงี้ยว อาหารของคนในชุมชนตำบลหลวงใต้เป็นที่รู้จักทั่วไปและทำเป็นอาชีพคือ การทำเส้นขนมจีน การทำขนมจีนในอดีตมีวิธีการทำใช้ระยะเวลานานโดยมีการหมักแป้งไม่แป้งขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาและจึงนำมาแบ่งมาทอดทำเป็นเส้นขนมจีน ต้มในน้ำเดือดในอดีตใช้แรงงานคนในการทำปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนใช้เครื่องจักรมาช่วยในการนวดแป้ง การหยอดแป้งลงในหม้อต้ม ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกและสามารถทำเส้นขนมจีนได้มากขึ้นและเร็วขึ้น นอกจากเส้นขนมจีน น้ำเงี้ยวเป็นอาหารที่กินคู่กับเส้นขนมจีนโดยชาวบ้านจะนิยมทำน้ำเงี้ยวกินในครอบครัวและโดยเฉพาะมีเทศกาลงานต่างๆในชุมชน 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการแพทย์คือการรักษาแพทย์พื้นบ้านโดยใช้ยาสมุนไพร ชุมชนเทศบาลหลวงใต้มีการรักษาโรคโดยใช้สมุนไพรพื้นบ้านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ร่วมกับการรักษาโรคแพทย์แผนปัจจุบันโดยสมุนไพรที่ใช้เป็นสมุนไพรที่อยู่ในพื้นถิ่น สามารถหาได้ตามบ้านหรือบริเวณป่าหลังหมู่บ้านมีวิธีการรับประทานด้วยการทำเป็นยาฝน ยาต้ม ยาเม็ดซึ่งมีหมอพื้นบ้านเป็นผู้ดูแลและจัดยาสมุนไพรขึ้นมา 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพคือการปลูกข้าวและการปลูกกระเทียม การดำเนินชีวิตของชุมชนในตำบลหลวงใต้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมือนกันคือส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นหลักโดยพืชผลการเกษตรหลักที่มีการปลูกทุกหมู่บ้านคือ การปลูกกระเทียม การปลูกข้าว โดยมีระยะเวลาในการทำเกษตรเป็นช่วงเวลาที่เหมือนกันและยังมีการทำการเกษตรผสมผสานนอกจากการปลูกกระเทียมยังมีการปลูกพืชสวนครัวบนคันนาโดยชาวบ้านจะนำผลผลิตไปบริโภคในครัวเรือนและที่เหลือนำไปจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้ในช่วงที่รอเวลาเก็บกระเทียม โดยจะ ปลูกผักที่เป็นที่นิยมรับประทานของคนในชุมชนเช่นผักคะน้า ผักกะหล่ำ เป็นต้น 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสืบทอดอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา โดยทุกหมู่บ้านความเชื่อเรื่องผีและนับถือศาสนาพุทธ โดยมีความเชื่อเรื่องการเคารพเรื่องผีขุนน้ำ ความกลัวในบาปกรรมตามศาสนาพุทธ นอกจากนี้มีประเพณีที่เหมือนกันแต่จะมีการดำเนินการภายในหมู่บ้านของตนเองคือ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีตานสลากภัตต์และยังมีประเพณีที่เป็นความร่วมมือกันของคนในชุมชนตำบลหลวงใต้จัดในช่วงเทศกาลประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่มีความสำคัญและแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของชุมชนคือประเพณีแห่ตุงชาววา (ความหมายของตุงชาววา คือ ตุงเป็นเครื่องสักการะมีลักษณะแตกต่างกันและทำจากวัสดุหลายชนิด เช่น ผ้า กระดาษ ไม้ แต่ส่วนมากจะใช้ผ้า ตุงใช้ในพิธีกรรมต่างๆของชาวล้านนาเช่นงานฉลอง งานบอย งานสืบทอดหรือชบวนแห่ต่างๆ เป็นต้น ส่วน ชาวคือ ยี่สิบ ส่วนวาคือหน่วยวัดความยาว) การกำหนดจัดงานแห่ตุงชาววาจะจัดในวันที่ 17 เมษายนของทุกปี โดยกำหนดให้หมู่บ้านต่างๆรับเป็นเจ้าภาพในการจัดทำตุงชาววาในการทำตุงชาววานอกจากทำให้เกิดความสามัคคีในการร่วมมือร่วมใจกันจัดทำตุงชาววาแล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดการทำตุงชาววาให้แก่บุตรหลาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะในการทำตุงชาววา มีการจัดประดับตุงให้สวยงามโดยมีการตัดกระดาษเป็นรูปต่างๆ ซึ่งเด็กในหมู่บ้านสามารถมาช่วยทำได้ นอกจากนี้ในการแห่ตุงชาววายังทำให้ เห็นถึงความสามัคคีของชุมชนในตำบลหลวงใต้ในการจัดชบวน ร่วมชบวนแห่และยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำการเกษตร เนื่องจากประเพณีแห่ตุงชาววามีนิยในเรื่องการพยากรณ์ในการทำการเกษตรสื่อถึงเรื่องความอุดมสมบูรณ์ซึ่งสืบทอดความเชื่อนี้มาเป็นระยะเวลานาน โดยหลังจากการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้ได้มีการจัดทำ

เอกสารอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้ภายใต้ความร่วมมือของชุมชนเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลหลวงใต้

การอภิปรายผล

การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปางเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนเทศบาลหลวงใต้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและนำข้อมูลทำเอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยในการศึกษามีชุมชนตำบลหลวงใต้เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้และเกิดความรักและหวงแหนในชุมชนของตนเองและเมื่อนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 331) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์และรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดความรักและการหวงแหนการสร้างจิตสำนึกในการดูแลและปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ยั่งยืน จากการศึกษอัตลักษณ์ชุมชนหลวงใต้พบว่าชุมชนตำบลหลวงใต้มีลักษณะของความเป็นคนเมืองซึ่งคนทางภาคเหนือจะเรียกตัวเองว่าเป็นคนเมือง คนภาคเหนือหรือคนเมืองใช้ภาษาถิ่นเหนือ มีศิลป หัตถกรรม การดำรงชีวิตเป็นเอกลักษณ์ของคนภาคเหนือ เรไร ไพรพรรณ (2553) รวมทั้งประเพณีที่สืบทอดกันมาจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546) ที่แสดงออกถึงผลจากการขัดเกลาทางสังคมโดยสะท้อนออกมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นปรากฏออกมาเป็นวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมประเพณี ภาษาคำสอนต่างๆ เป็นวิถีคนเมืองสอดคล้องกับมงคล พนมมิตร (2551) ศึกษาเรื่องการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือพบว่ามีหลายอัตลักษณ์แบบดั้งเดิมแสดงออกทางกายภาพ ภาษาพูด วัฒนธรรม ประเพณีและอัตลักษณ์ที่เป็นนามธรรมแสดงออกมาผ่านพฤติกรรม บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยในทำนองเดียวกัน วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล (2553) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมพบว่าอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นอัตลักษณ์ถูกสร้างผ่านโครงสร้างทางสังคม ความเชื่อ พิธีกรรมที่อิงกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมคือการสร้างอัตลักษณ์คนไทยเชื้อสายจีน

จากสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการสิ่งที่สร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นหรือแกนกลางของอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สร้างขึ้นโดยชุมชนคือภูมิปัญญาชาวบ้าน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้คืออัตลักษณ์ของตำบลหลวงใต้ในตัวเองซึ่งภูมิปัญญาของตำบลหลวงใต้สามารถจำแนกได้ 4 ประเภทตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรมแสดงออกถึงความสัมพันธ์ของคนมีลักษณะเฉพาะในตัวเองโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน เทิดชาย ช่วยบำรุง (2554) คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารคือการทำขนมจีนและน้ำเงี้ยว 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการแพทย์คือการรักษาแพทย์พื้นบ้านโดยใช้ยาสมุนไพร 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพคือ การปลูกข้าวและการปลูกระเทียม 4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นการสืบทอด อนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนามีประเพณีที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักคือประเพณีแห่ตุงชาววา

ดังเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้เป็นองค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่น ที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ และพิธีกรรม การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาจัดเป็นเอกสารเพื่อให้ผู้ที่สนใจและคนในชุมชนได้ศึกษามีการสืบทอดและนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการผลการวิจัยทำให้เห็นว่าในเขตเทศบาลตำบลหลวงใต้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้จากบริบทพื้นฐาน มีสะพานแขวนแห่งแรกของประเทศไทยคือสะพานโยงและประเพณีที่โดดเด่นคือประเพณีแห่ตุงชาววา ทั้งนี้เทศบาลตำบลหลวงใต้ควรมีกำหนดการส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลหลวงใต้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจุดดึงดูดใจโดยจัดทำเป็นแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยนำเอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่นเผยแพร่และจัดทำศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหลวงใต้เพื่อให้บุคคลทั่วไปและคนในชุมชนได้มาศึกษา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่และกลุ่มตลาดเป้าหมายในการท่องเที่ยว
2. ควรมีการศึกษาการจัดทำโปรแกรมและประเมินโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป

บรรณานุกรม

- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). *ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- แนวคิดอัตลักษณ์. (2556). ค้นเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2556 จาก http://apinan.orgfree.com/resource_re5.html <http://tkagri.doae.go.th/temp.php?gpg=title02>
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์เพรส แอนด์ดีไซน์ จำกัด.
- มงคล พนมมิตร. (2551). *การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เรไร ไพวรรณ. (2553). *คติชนและภูมิปัญญาไทย*. โครงการผลงานวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. พิมพ์ครั้งที่ 1.มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล (2552, เดือนมกราคม-มิถุนายน 2553.) *การศึกษาวิจัยเรื่องอัตลักษณ์คนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม*.วารสารศิลปศาสตร์ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์ Identity** การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด:

กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.

เอกวิทย์ ณ ถลาง, นิธิ เอียวศรีวงศ์ และคณะ. (2546). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้.**

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.

ลักษณะที่พึงประสงค์ของมัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน

A Desirable Characteristics of Professional Tourist Guide in Asian Economic Community Era

นายปณัตต์ กัลยา^{*1)} นางสาวกนกอร ศิริฐิติ¹⁾ ดร.เครือวัลย์ วงษ์ไพบูลย์²⁾
นายสุมภู อุณยะพันธ์³⁾ นางสาวเกศณีย์ สัตตรัตน์ขจร⁴⁾ และ นางสาวอัจฉรา สุขจิตต์⁵⁾
Pannathat Kalaya^{*1)} Kanokorn Sirithiti¹⁾ Dr.Kruewon Wongphaiboon²⁾
Sayumphu Unyaphan³⁾ Ketsanee Sattarattanakajorn⁴⁾ Ajchara Sukjit⁵⁾
สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
amnat_gulaya@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของมัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อหาแนวทางการสร้างมัคคุเทศก์ที่เหมาะสม ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้บริหารธุรกิจนำเที่ยว และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตมัคคุเทศก์อาชีพ จำนวน 450 ตัวอย่าง ใช้เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะที่เหมาะสมของมัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน จำแนกตามพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านต่างๆ คือด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย ล้วนมีความจำเป็นมากสำหรับมัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน โดยลักษณะที่พึงประสงค์ด้านพุทธิพิสัยนั้น การความรู้เกี่ยวกับธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและความมีจิตใจในการบริการเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนด้านจิตพิสัยมุ่งเน้นไปในด้านทัศนคติของมัคคุเทศก์เอง เช่น มีทัศนคติที่ดีกับงานบริการและการมีความรักและเมตตาต่อนักท่องเที่ยว และในทักษะพิสัยการมีบุคลิกภาพทั้งภายนอกและภายในที่ดี และปฏิภาณไหวพริบนั้นเป็นลักษณะที่พึงประสงค์

แนวทางการสร้างมัคคุเทศก์ที่เหมาะสมและตอบสนองกับยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน จากผลสะท้อนของกลุ่มตัวอย่างพบว่ามัคคุเทศก์ที่ถูกผลิตจากหลักสูตรของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีความสามารถและเหมาะสม และส่วนใหญ่สอดคล้องกับเกณฑ์สมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน แต่ควรมีการเพิ่มเนื้อหาให้เข้มข้นและทันสมัย โดยสามารถเพิ่มชั่วโมงในการอบรม และพัฒนาโปรแกรมเพิ่มพูนความรู้ รวมถึงการพัฒนาทั้งภาษาทั้งภาษาของกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักที่นิยมเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศสมาชิกอาเซียน และภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน

คำสำคัญ : มัคคุเทศก์, ลักษณะที่พึงประสงค์, เขตความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน

Abstract

The research aimed to find the desirable characteristics of professional tourist guide in Asian Economic Community Era and to find the suitable guidelines to have the professional tourist guide built in Asian Economic Community Era. Research samples were tourists, professional tourist guides, tourism business executives and, tourist guide training staffs in governmental sectors for 400 samples. The research instruments were questionnaire and in-depth interviews by accidental, snowballs and, purposive sampling which applied in this research. A data analysis used descriptive statistics together with percentages, means, standard deviations and, interview data analysis.

The research results found that the desirable characteristics of professional tourist guide in Asian Economic Community Era, categorized by learning behaviors as cognitive skills, affective skills and, psychomotor skills, were essential skills for professional tourist guide in Asian Economic Community Era. Desirable characteristics in cognitive skills was any knowledge on tourism related businesses and service minded, in affective skills, focused on professional tourist guide's own attitude such as service job attitudes and tourist care and kindness, psychomotor skills emphasized on internal and external personality traits and a resourcefulness of tourist guide. Guidelines to have the suitable professional tourist guide built and conform to Asian Economic Community Era reflected by the sample groups found that professional tourist guide, who was produced from Ministry of Tourism and Sport's curriculum, has suitable and sufficient ability. Majority of professional tourist guide's characteristics conform to Asian Common Competency Standard for Tourism Professionals – ACCSTP. An additional of a state-of-arts training content, an increasing of training period, a development of brush up program and, a development on languages of major tourists who travel to Asian countries as well as Asian languages.

Keywords : Tourist Guide, Desirable Characteristics, Asian Economic Community

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมหลักที่สามารถดึงเงินตราต่างประเทศ เข้ามาเพื่อช่วยพลิกฟื้นสภาพเศรษฐกิจของประเทศ โดยในภาพรวมในปี 2556 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557 : ออนไลน์) ซึ่งได้สะท้อนถึงความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ที่เลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางเพื่อการท่องเที่ยว แต่ในปี 2557 มีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้สถานการณ์ของการท่องเที่ยวไทยได้หดตัวลง คือการเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ รวมถึงการออกกฎอัยการศึกและประกาศต่างๆ ซึ่งกระทบกับความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557 : ออนไลน์) แต่ยังคงมีจุดเด่นในด้านความสะดวกสบายในการขนส่งผู้โดยสาร เพราะเป็นจุดเชื่อมต่อไปในภูมิภาคต่างๆ และการมีอัยาศัยไมตรีของคนไทย ทำให้ประเทศไทยยังคงข้อยได้เปรียบในการแข่งขันในภูมิภาคนี้ (สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557 : ออนไลน์)

โดยอาชีพมัคคุเทศก์ ถือว่าเป็นอาชีพและตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เพราะตามความหมายของมัคคุเทศก์คือผู้นำทาง ถือว่าเป็นหน้าตาและทูตทางวัฒนธรรมของประเทศ

ทำงานโดยใช้ธรรมาภิบาลไม่ตรี ประกอบกับมีบทบาทสำคัญในการเป็นครู นักจิตวิทยา นักแสดง นักพูด นักอนุรักษ์ ซึ่งล้วนแต่เป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2537 : 35) ในการผลิตมัคคุเทศก์ประเภทต่างๆ นั้น จะผลิตโดยยึดหลักสูตรของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรในการอบรม โดยแบ่งออกเป็น 2 หลักสูตรหลัก คือ 1). หลักสูตรมัคคุเทศก์ทั่วไป จำนวน 2 หลักสูตร และ 2). หลักสูตรมัคคุเทศก์เฉพาะ จำนวน 8 หลักสูตร (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551 : ออนไลน์) อบรมโดยหน่วยงานการศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรด้านการท่องเที่ยว ทั้งสถานศึกษาของรัฐบาล และสถานศึกษาของเอกชน

ซึ่งหลักสูตรในการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ของกรมการท่องเที่ยว จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น มีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมที่น้อยเกินไป ไม่สัมพันธ์กับเนื้อหา จึงไม่สามารถให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับมัคคุเทศก์อย่างเพียงพอ (อุดม ชิดนาค, 2557 : สัมภาษณ์) ซึ่งอาจส่งผลให้มัคคุเทศก์ที่ผ่านการอบรมไม่สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาในประเด็นด้านคุณภาพของการปฏิบัติงาน การใช้ภาษา จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยมีการเอาัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว และใช้ใบอนุญาตผิดประเภท เป็นต้น

จากเหตุผลข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย โดยเฉพาะภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับมัคคุเทศก์ และธุรกิจนำเที่ยวทั้งระบบ โดยมีเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีการปรับปรุงคุณภาพของมัคคุเทศก์ ในประเด็นต่างๆ เช่นการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ และทักษะที่จำเป็นต่างๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557 : ออนไลน์) ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และเมื่อประเทศไทยต้องเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใน พ.ศ.2558 (ศูนย์ข้อมูลความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2557 : ออนไลน์) ซึ่งจะมีเกณฑ์สมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน (Asian Common Competency Standard for Tourism Professionals - ACCSTP) บังคับอยู่ (ศูนย์บริหารจัดการความรู้ (Tourism Knowledge Management Centre) เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2557 : ออนไลน์) โดยจากการวิเคราะห์เนื้อหาของเกณฑ์สมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียนนั้น มุ่งเน้นการพัฒนามัคคุเทศก์ให้มีทักษะต่างๆ อย่างครบถ้วน โดยเนื้อหาของเกณฑ์สามารถจำแนกตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม และคณะ (Bloom et al., 1956 : 45-49) ได้เป็นสามหมวดการเรียนรู้หลักคือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย จึงทำให้มีความจำเป็นเร่งด่วนให้ต้องมีการศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของมัคคุเทศก์ และแนวทางในการการปรับปรุงพัฒนามัคคุเทศก์ให้มีคุณภาพดี และสอดคล้องกับบริบทแห่งความเปลี่ยนแปลงที่ประเทศไทยต้องเผชิญในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน
- 2) เพื่อหาแนวทางการสร้างมัคคุเทศก์ที่พึงประสงค์ ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เน้นการศึกษาของด้านลักษณะที่พึงประสงค์ของมัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเศรษฐกิจอาเซียน ในเรื่องต่อไปนี้

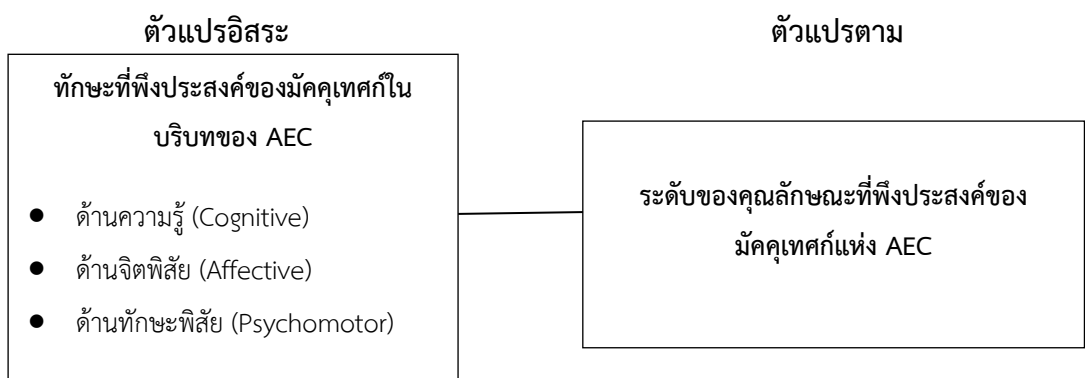
- 1) บริบทของงานมัคคุเทศก์
- 2) ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับมัคคุเทศก์ ในบริบทของการเข้าเป็นภาคีความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน เช่นด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Skill) ด้านจิตพิสัย (Affective Skill) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Skill)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยเรื่อง “ลักษณะที่พึงประสงค์ของมัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน” ได้กำหนดกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

- 1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ที่ทำการการศึกษา (Unit of Analysis) ทั้ง 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต
- 2) มัคคุเทศก์อาชีพ ได้แก่ มัคคุเทศก์ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และถือใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ทุกประเภท
- 3) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนบริษัทนำเที่ยวที่มีการให้บริการมัคคุเทศก์ ทั้งมัคคุเทศก์ประจำ และมัคคุเทศก์อิสระ
- 4) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการผลิตมัคคุเทศก์ ได้แก่ คณะอาจารย์ที่สอนในสาขาวิชาการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ โดยผู้สำเร็จการศึกษาจะสามารถขึ้นทะเบียนเป็นมัคคุเทศก์กับสำนักทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

กรอบความคิด / สมมุติฐานในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวน 450 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการกำหนดโควตา และทำการสุ่มเลือกกลุ่มประชากรเป้าหมาย (Target Population) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม เพื่อที่จะทำการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1) นักท่องเที่ยวทุกประเภทที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษา ทั้ง 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต ที่ใช้บริการมัคคุเทศก์ จังหวัดละ 100 คน รวม 300 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2) มัคคุเทศก์อาชีพที่จดทะเบียน ในความควบคุมของสำนักทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ จำนวน 33,733 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนี้ จังหวัดละ 20 คน รวม 60 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling)

3) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนบริษัทนำเที่ยวในความควบคุมของสำนักทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ที่มีการใช้บริการมัคคุเทศก์ ทั้งมัคคุเทศก์ประจำ และมัคคุเทศก์อิสระ จำนวน 8,649 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนี้ จังหวัดละ 20 คน รวม 60 คน ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling)

4) ผู้ปฏิบัติงานในส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมัคคุเทศก์อาชีพ ได้แก่ คณาจารย์ที่สอนในสาขาวิชาการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ โดยผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเหล่านี้จะสามารถขึ้นทะเบียนเป็นมัคคุเทศก์กับสำนักทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างนี้ รวมจำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument) คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลสำหรับโครงการวิจัยในครั้งนี้ 2 ชนิด โดยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบไปด้วย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมัคคุเทศก์ มีทั้งหมด 3 ตอน

2. แบบสอบถามเชิงลึก (In-depth Interview form) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารธุรกิจนำเที่ยว มีทั้งหมด 2 ตอน

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขออนุญาตราชการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อนำไปขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบริษัทผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และส่วนราชการต่างๆ และทำการประสานงานเพื่อขออนุญาตเวลาในการเก็บข้อมูลวิจัยตามเครื่องมือต่างๆ ที่ได้กำหนด

2) สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการสอบถามนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามตามสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนั้นๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for the Social Science) โดยวิเคราะห์ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ สำหรับข้อมูลด้านประชากร

2. ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทราบระดับความพึงประสงค์ด้านต่างๆ ของมัคคุเทศก์

3. วิเคราะห์ค่าความถี่ของความคิดเห็นโดยอิสระที่ซ้ำๆ กัน แล้วเรียงลำดับความสำคัญจากค่าความถี่มากไปสู่ความถี่น้อย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันของการใช้งานมัคคุเทศก์ขององค์กรธุรกิจท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์สะท้อนจากเจ้าของธุรกิจ โดยการอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนา ข้อมูลที่ได้จะถูกสรุปและจัดหมวดหมู่ตามแต่ละด้านของทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย รวมถึงสภาพปัจจุบันของธุรกิจ รวมถึงประเด็นด้านอื่นๆ เช่น ด้านการจัดการ กิจกรรม และด้านองค์กร เป็นต้น

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 ตัวอย่าง พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์มัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน ในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Skills) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงประสงค์ต่อลักษณะของมัคคุเทศก์ ในความเป็นผู้รู้เกี่ยวกับธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.44$, S.D = 0.66) และเป็นผู้มีจิตใจในการบริการตามลำดับ สำหรับด้านด้านจิตพิสัย (Affective Skills) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงประสงค์ต่อลักษณะของมัคคุเทศก์ ในการเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีกับงานมัคคุเทศก์ในฐานะบริการ ($\bar{X} = 4.22$, S.D = 0.75) และเป็นผู้มีความรัก และเมตตาต่อนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.05$, S.D = 0.58) ตามลำดับ และในด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Skills) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงประสงค์ต่อลักษณะของมัคคุเทศก์ ในความเป็นผู้มีบุคลิกภาพภายนอก และภายในที่ดี ($\bar{X} = 4.17$, S.D = 0.85) มีปฏิภาณไหวพริบดี ($\bar{X} = 4.01$, S.D = 0.84) ตามลำดับ

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 60 คน ผู้ทำหน้าที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อหาแนวทางการสร้างมัคคุเทศก์ที่พึงประสงค์ ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร โดยทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรการอบรมมัคคุเทศก์ของกรมการท่องเที่ยว เป็นหลักสูตรการอบรมที่ดี เป็นไปตามเกณฑ์สมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน (Asian Common Competency Standard for Tourism Professionals - ACCSTP) และแนวทางการสร้างมัคคุเทศก์ที่พึงประสงค์ สำหรับยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียนจากผลสะท้อนของกลุ่มตัวอย่าง สถาบันการศึกษาผู้ทำหน้าที่ผลิตมัคคุเทศก์ สามารถเพิ่มเติมเนื้อหาจากหลักสูตรการอบรมมัคคุเทศก์ทุกหลักสูตรของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาโดยมุ่งเน้นให้เกิดทักษะที่สำคัญทั้งสามด้าน คือด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย ให้เป็นรูปธรรม กล่าวคือในคำอธิบายรายวิชาของการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ทุกหลักสูตร (มัคคุเทศก์ทั่วไปและมัคคุเทศก์เฉพาะ) ต้องระบุถึงกลไก และกระบวนการ เพื่อให้เกิดทักษะตามความคาดหวังให้เป็นรูปธรรมกว่าเนื้อหาในปัจจุบัน และสามารถเพิ่มจำนวนชั่วโมงการอบรมของหลักสูตรมัคคุเทศก์ของกรมการท่องเที่ยว ให้เนื้อหา มีความเข้มข้นขึ้น เพราะระยะเวลาในการอบรมบางหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างยังเห็นว่าไม่เพียงพอ โดยเฉพาะหลักสูตรของการอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะ เช่น มัคคุเทศก์เฉพาะ (เดินป่า) หรือมัคคุเทศก์เฉพาะ (ทะเล

ชายฝั่ง) เป็นต้น ซึ่งการเพิ่มความเข้มข้นจะสามารถสร้างความสามารถและทักษะต่างๆ ให้กับมัคคุเทศก์ในด้านความพร้อมในการแข่งขัน ส่วนชั่วโมงการอบรมด้านภาษา ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการอบรมด้านภาษา โดยสามารถเพิ่มชั่วโมงภาษาให้มากขึ้น และเพื่อให้เกิดการมุ่งเน้นในการเพิ่มความสามารถให้มัคคุเทศก์ มีความสามารถในการพูดต่อหน้าคนหมู่มาก การถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอ และการอธิบายให้มากขึ้น และลดด้านกฎเกณฑ์ในไวยากรณ์ของภาษาลง รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการอบรมภาษาอื่นๆ ที่น่าสนใจและมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทย และประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้กับมัคคุเทศก์ในด้านการทำงาน และเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ และย้ำเตือนมัคคุเทศก์ผู้ถือใบอนุญาต ต้องมีการเรียกมัคคุเทศก์เพื่ออบรมเพิ่มพูนความรู้ในประเด็นปัญหา และกระแสใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยมีช่วงระยะเวลาในการการอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะนี้ ควรบรรจุในทุกกรอบของการต่ออายุบัตรมัคคุเทศก์ โดยสามารถอาศัยความร่วมมือไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆ ในการจัดอบรม โดยพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ลักษณะที่พึงประสงค์ของมัคคุเทศก์ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน” ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่จะอภิปราย ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงประสงค์ต่อลักษณะของมัคคุเทศก์ ในยุคเขตเศรษฐกิจอาเซียน ในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ในทุกคุณลักษณะโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นความคาดหวังสูงสุดของเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างมั่นใจว่าการเดินทางกับมัคคุเทศก์นั้น ตนเองได้รับความสะดวก ปลอดภัย ดังนั้นจึงอยากได้มัคคุเทศก์ที่เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม ดังนั้น มัคคุเทศก์ที่มีความรู้ดี บุคลิกภาพดี และทักษะดี จะสามารถทำให้เกิดความประทับใจได้ง่าย และสร้างความเชื่อมั่นในตัวมัคคุเทศก์สอดคล้องกับแนวคิดจากศึกษาของเคอร์ทิส ที่พบว่า ผู้นำกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีความโดดเด่นคือมีความสง่างามในด้านร่างกาย มีจิตใจอารมณ์เบิกบานอยู่ตลอดเวลา อดทนเป็นพิเศษ เอื้ออาทรต่อทุกคน มีความสามารถ และทักษะในกิจกรรม (Curtis, 1976:226-229) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วัลลพ กลิ่นหอม ที่กล่าวว่า กิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการบริการนั้นผู้บริโภคมุ่งหวังสูงสุดทุกคน และปรารถนาอย่างยิ่งที่ผู้ทำหน้าที่ให้บริการจะต้องมีบุคลิกดี มนุษย์สัมพันธ์ดี และมีความรับผิดชอบเอาใจใส่ในการทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ(วัลลพ กลิ่นหอม, 2540 : 29) ดังนั้นการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี และมีคุณภาพสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจในการบริการ มากที่สุด จึงเป็นความคาดหวังอันสูงสุดของลูกค้าทุกคน

2) แนวทางการสร้างมัคคุเทศก์ที่พึงประสงค์ ในยุคความร่วมมือเขตเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบไปด้วยการเพิ่มเติมเนื้อหาจากหลักสูตรการอบรมมัคคุเทศก์ทุกหลักสูตรโดยมุ่งเน้นให้เกิดทักษะที่สำคัญทั้งสามด้าน คือด้านด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย และการเรียกมัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาต ในการเป็นมัคคุเทศก์เพื่ออบรมเพิ่มพูนความรู้ ประเด็นปัญหา และกระแสใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยทั้งหมดนี้เป็นกลวิธีหนึ่งของการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตติมา อัครธิพิงศ์ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นสิ่งที่ท้าทาย เพราะแรงงานโดยทั่วไปจะมีอายุการทำงานไม่น้อยกว่า 40 ปี

สภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ทำให้ทักษะของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ล้าสมัยอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการฝึกฝนอบรม เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญมากขึ้นทุกปี (จิตติมา อัครนิติพงศ์, 2556:26) และการจัดการพัฒนา มัคคุเทศก์ให้ได้ตามคุณลักษณะดังกล่าว สถาบันศึกษาผู้ผลิตมัคคุเทศก์จะต้องวางแผนพัฒนาหลักสูตร ให้รองรับกับความพึงประสงค์ และออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้จนถึงกระบวนการ ประเมินผล แนวทางนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบริษัท ปูนซีเมนต์ไทย ในการสรรสร้างแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านความสามารถ เพื่อตอบโจทย์การเติบโตในเอเชีย โดยเน้นที่ 1) ความสามารถในการหน้าที่ (Functional Competency) 2) ความสามารถในการกลยุทธ์ (Strategic Competency) และ 3) ความสามารถในการจัดการและความเป็นผู้นำ (Managerial And Leadership Competency) ประกอบกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ตรงเป้าหมาย (ฝ่ายวิจัย และพัฒนา บริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัด มหาชน, 2555:74) ดังนั้นการพัฒนามัคคุเทศก์ควรปรับปรุง หลักสูตรและเนื้อหาการอบรม และเพิ่มพูนความรู้ของมัคคุเทศก์เสมอเป็นจุดสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานทั้งภาครัฐที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการผลิต ผู้ผลิต และการสร้างมาตรฐานของ มัคคุเทศก์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาสัมพันธ์กลไกการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของรัฐ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อปรับปรุงโครงการผลิตมัคคุเทศก์ของตนเอง และควรมีกลไก เพื่อการประสานความร่วมมือกันในทุกภาคส่วน โดยยึดเกณฑ์สมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียนเป็นสำคัญ และแนวทางในการทำวิจัยในครั้งต่อไปควรทำใน ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) ผลความสำเร็จของโครงการผลิตมัคคุเทศก์ตามสมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบ วิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน หรือ ACCSTP
- 2) คุณลักษณะของมัคคุเทศก์ตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยว
- 3) ศึกษาปัจจัยอิทธิพลที่มีผลกระทบต่อการผลิตมัคคุเทศก์ตามสมรรถนะขั้นพื้นฐานของ บุคคลที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน หรือ ACCSTP
- 4) ควรศึกษาปัจจัยตัวแปรอื่นๆ เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม
- 5) ควรศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการของมัคคุเทศก์ที่ผลิตตามกรอบ สมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน หรือ ACCSTP

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). **หลักสูตรการอบรมมัคคุเทศก์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2551**. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2557, จาก <http://www.tourism.go.th/subweb/content/>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). **ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงการตลาด**. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2557, จาก <http://marketingdatabase.tat.or.th/>.
- จิตติมา อัครธิพิงศ์. (2556). **เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2537). **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). **การท่องเที่ยวไทยครึ่งหลังหวังพลิกเกมส์**. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2557, จาก <http://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/>.
- ฝ่ายวิจัยและพัฒนา บริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัด มหาชน. (2555). **รายงานประจำปีการพัฒนาคูคลกร 2555**. กรุงเทพฯ:เอกสารเย็บเล่ม.
- วัลลพ กลิ่นหอม. (2540). **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์สามมิตร.
- ศูนย์ข้อมูลเขตเศรษฐกิจอาเซียนแห่งประเทศไทย. (2557). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน**. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2557, จาก <http://www.thai-aec.com/41>.
- ศูนย์บริหารจัดการความรู้ (Tourism Knowledge Management Centre) เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2557). **ข้อตกลงด้านคุณสมบัติบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวอาเซียน**. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2557, จาก <http://www.tourismkm-asean.org/>.
- สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). **สถานการณ์การท่องเที่ยวไทย 2557**. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2557, จาก http://www.thailandtourismcouncil.org/new_general/.
- อุดม ชิดนายิ. (30 กันยายน 2557). **สัมภาษณ์**. เจ้าของบริษัทอุดมพรทัวร์ จังหวัดเชียงใหม่.
- Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). **Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain**. New York, Toronto: Longmans, Green.
- Curtis Frank. (1976). Personal and Characteristics of the Outdoor Recreation Leaders. **The American Journal of Personnel Management**. Vol.69(2) pp.226 – 229. Retrieved November 17, 2014, from EBSCO Discovery Service (EDS).

การจัดการกิจกรรมและการถ่ายโอนความรู้ที่ยั่งยืนแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมมาตรฐานการจัดงานแข่งขันหมากรุกไทย

Integration of Event Management and Sustainable Knowledge Transfer to Develop the Standard of Thai Chess Tournament

พงษ์ทอง เกรกอฟท์

ที่ปรึกษา วีระศักดิ์ สีสานภาคี และ ผศ.จำลอง ลือชา

และอาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการกิจกรรมและการถ่ายโอนความรู้ที่ยั่งยืนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการจัดงานแข่งขันหมากรุกไทย มุ่งเน้นการหารูปแบบการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับนักกีฬาผู้เข้ามาแข่งขัน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยให้กับเยาวชนให้เกิดความสนใจอยากมีส่วนร่วมในการเล่นที่บ้านของชาวไทย โดยสร้างแบบแผนการจัดแข่งขันเพื่อเกิดความเป็นมาตรฐานให้กับการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยสู่รูปแบบที่สากลยอมรับและตรงกับวัตถุประสงค์ของการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยสู่นานาชาติ ประกอบกับประสบการณ์ของปราชญ์หมากรุกไทยที่สั่งสมองค์ความรู้ทางด้านหมากรุกไทยอันเป็นมรดกไทยที่สืบสานกันมาหลายร้อยปีกำลังจะสูญหาย การศึกษามีกรอบการวิจัยโดยประยุกต์แนวทฤษฎีกรอบแนวความคิดการประเมินแบบชิป (Daniel.L.Stufflebeam, 1971) และทฤษฎีแนวความคิดการจัดการกิจกรรม (Getz,2000) โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทย ชิงแชมป์ระดับประเทศ วันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 จำนวน 200 คน มีความประทับใจกับมาตรฐานของการแข่งขันหมากรุกไทย ที่ระดับความพึงพอใจมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.35) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.671 และในกลุ่มเยาวชนที่ได้รับการอบรมและถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์หมากรุกไทยเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการเล่นหมากรุกไทย ในส่วนของปัจจัยพื้นฐานด้านการถ่ายโอนความรู้และเทคนิคการอบรม มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด(ค่าเฉลี่ย = 4.53) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.559 ค่าระดับความสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 , .01 ได้แก่ มีค่าความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .694 .621 .762 .656 ตามลำดับ ในส่วนของผลการถ่ายโอนความรู้วิธีสอน กระบวนการถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนจาก 32 เขียนได้แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ 1) แนวทางธรรมชาติ คือ ศึกษากรณีตัวอย่าง วิธีแก้ปัญหาของเขียนเน้นให้คิดเป็นหลักส่วนรูปแบบการเล่นศึกษาภายหลัง 2) เน้นรูปแบบโครงสร้าง คือ มีการจดบันทึกแต้มไว้ให้เด็กและเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาจากซีพที่สามารถนำมาถอดแต้มศึกษาหาแนวทางแก้ไขเป็นการพัฒนาแต้มต่อไปให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

Abstract

The research on an integration of event management and sustainable knowledge transfer to develop the standard of Thai chess tournament is aimed to searching the perfect style for organizing Thai chess tournament. This can make both of the athletes and the youth proud to participated, involved, and interested to inherit this Thailand cultural sport. Furthermore, to achieve a standard on organizing the tournament will meet the acceptance and the objectives of disseminate Thai culture to the universal. In the other hands, Thailand is losing the chess gurus and the knowledge of Thai chess that have been carrying on for several hundred years. However, the study has a framework which is adapted from the conceptual framework of the CIPP Model by Danial. L. Stufflebea, 1971 and the Events Management theories by Getz, 2000. The participants and the population sampling which is used in this research study were the Thai chess players on the Thai Chess National championships on 11th and also the Heritage Conservation day. The number of population sampling used 200 people (Cluster Sampling), and the methodology used a mixed research as tool

The results showed that the participants of the 11th national Thai chess tournament were impressed with the standard of the tournament. The level of satisfaction is “High” (mean = 4.35) and the standard deviations in youth training and transfer of knowledge from the master of chess , the value is 0.671 to learning about the culture of Thai chess. The fundamental aspects of knowledge transfer and the level of technical training satisfaction is “Very High” (mean = 4.53) and standard deviation is 0.559. The hypothesis test found that the difference between the level of statistical significance at .01 and the correlation is in the positive direction. The “High” positive of correlation and the correlation coefficient was .694 .621 .762 .656 in order; the knowledge transfer and skills to play Thai chess, Cultural heritage and sustainable Thai chess, To establish standards for the Thai chess Tournament, and satisfaction and participation in Thai chess tournaments Due to the transfer of knowledge by the 32 masters of chess (known as “32 Sean”) to the youth is divided into two approaches: 1) The Natural Play is learned to play by the case study. The style of play is main focus on thinking to found the solutions. 2) The Structural Model is learned by pattern of study and make a record how to moves can gain the points. This way the young generations can learn from the structure of records to the development and gain more points in variety

Keywords : Thai chess, CIPP Model, Events Management, Knowledge Management

บทนำ

การวิจัยเรื่องการจัดการกิจกรรมและการถ่ายทอดความรู้ที่ยั่งยืนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการจัดงานแข่งขันหมากรุกไทย มุ่งเน้นการหารูปแบบการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับนักกีฬาผู้เข้ามาแข่งขัน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยให้กับเยาวชนให้เกิดความสนใจอยากมีส่วนร่วมในการเล่นที่บ้านของชาวไทย โดยสร้างแบบแผนการจัดแข่งขันเพื่อเกิดความเป็นมาตรฐานให้กับการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยสู่รูปแบบที่สากลยอมรับและตรงกับวัตถุประสงค์ของการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยสู่นานาชาติ ประกอบกับประสบการณ์ของปราชญ์หมากรุกไทยที่สั่งสมองค์ความรู้ทางด้านหมากรุกไทยอันเป็นมรดกไทยที่สืบสานกันมาหลายร้อยปีกำลังจะสูญหาย

ที่ผ่านมาการจัดการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทยที่เป็นที่รู้จักในหมู่เซียนและผู้สนใจในกีฬาพื้นบ้านประเภทนี้ได้จัดขึ้นทุกปี ณ ห้องสนามหลวงตั้งแต่ พ.ศ. 2500 แต่เริ่มมีแบบแผนมาตรฐานมากขึ้นช่วงปี พ.ศ.2526-2541 เป็นต้นมาจัดโดยภาคเอกชนคือ บริษัทสุรามหาราษฎร์ ได้จัดการแข่งขันหมากรุกไทย “ชิงแชมป์ขุนทองคำ” เป็นการจัดการแข่งขันซึ่งมีชิงแชมป์จังหวัด ชิงแชมป์เขตและชิงแชมป์ระดับประเทศ ยังผลให้วงการหมากรุกไทยในช่วงปี 2500 คึกคักอยู่นับ 10 ปี ในช่วงนี้ทางสมาคมกีฬาไทยก็มีการจัดจัดการแข่งขันชิงถ้วยพระราชทาน เมื่อหมดโครงการ หมากรุกไทยเริ่มซบเซา ซึ่งเดิมมีคนเล่นอยู่ในวงจำกัด ก็ยังเล่นกันน้อยลงจนกระทั่ง ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ริเริ่มจัดการแข่งขันหมากรุกไทยระดับประเทศชิงแชมป์ “สุดยอดเซียน” ใน พ.ศ. 2547 วงการหมากรุกจึงคึกคักขึ้นมากอีกครั้ง โครงการนี้อยู่ได้แค่ 5 ปีก็สิ้นสุดลง ในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาทิ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการจัดการแข่งขันและส่งเสริมการเล่นการแข่งขันหมากรุกไทยโดยการจัดชม เปิดอบรมสอนให้นักศึกษาผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมนุมชมรมต่างๆแต่ก็ไม่จัดอยู่ในระดับประเทศ ปัจจุบันมีเพียงกรมพลศึกษาและมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ที่ริเริ่มจัดแข่งขันทั่วประเทศ แต่ก็เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อจะทำให้ผู้เข้าแข่งขันและประชาชนผู้สนใจอยากจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬานั้นๆได้แก่ กิจกรรมและสถานที่การจัดการแข่งขันกีฬา ซึ่งมีการจัดทำวิจัยน้อยมากถ้าเปรียบเทียบกับการทำวิจัยในองค์ประกอบอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทย การจัดการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทยนั้นมีการจัดโดยบุคคลหลายฝ่ายทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในท้องถิ่น หรือองค์กรระดับท้องถิ่นที่เล่นเพราะใจรัก และต้องการประลองฝีมือเพื่อความสนุกสนาน สมาคมกีฬาหมากรุกไทย แห่งประเทศไทยปัจจุบันยังไม่มีองค์กรโดยเฉพาะ จึงเห็นสมควรจัดตั้งเป็นองค์กรที่เป็นทางการ ตามกฎหมาย โดยจัดตั้งเป็นสมาคมเพื่อบริหารจัดการให้เป็นระบบสากล มีระบบการแข่งขันที่เป็นมาตรฐานมีการวางลำดับตามคะแนนสะสม มีงบประมาณชัดเจน การผลักดันกีฬาหมากรุกไทยเข้าสู่กีฬาแห่งชาติ หากหมากรุกไทยมีการจัดการแข่งขันในกีฬาแห่งชาติจะกระตุ้นให้สถาบัน องค์กรต่างๆ สนับสนุนเด็กและเยาวชนเล่นหมากรุกไทยมากยิ่งขึ้น และเป็นเวทีสำหรับเด็กและเยาวชน ที่จะพัฒนาฝีมืออย่างมีเป้าหมาย วงการหมากรุกไทยจะตื่นตัวมากขึ้น การผลักดันหมากรุกไทยเข้าสู่อาเซียน ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า หมากรุกไทยนิยมเล่นกันในประเทศแถบอาเซียน

“การอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนากีฬาหมากรุกไทย ต้องมาจากบุคคลที่มีใจรักอย่างแท้จริง พร้อมเสียสละ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ร่วมกันวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังข้อเสนอแนะข้างต้นแล้ว อาจหวังได้ว่าหมากรุกไทยจะก้าวไกลสู่อาเซียน และสู่สากลในที่สุด” ผศ. จำลอง ลือชา (2555)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 ศึกษาแนวทางการเป็นไปได้ของรูปแบบมาตรฐานการจัดการสถานที่และกิจกรรม รวมถึงระบบการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยในระดับประเทศ และสามารถนำไปสู่รูปแบบมาตรฐานระดับนานาชาติ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันหมากรุกไทย
- 2 ศึกษาเทคนิคการถ่ายโอนความรู้ที่เหมาะสมในการเล่นหมากรุกไทยตามเทคนิคการฝึกอบรมและเทคนิคการจัดการความรู้สู่เยาวชนอย่างยั่งยืน
- 3 ศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความต้องการที่มีต่อสถานที่และกิจกรรมการจัดการแข่งขัน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ ที่มีผลกระทบเกี่ยวกับความพึงพอใจของรูปแบบการจัดการแข่งขันต่อสถานที่และกิจกรรมการจัดการแข่งขัน ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันหมากรุกไทย ภายใต้ทฤษฎี การจัดการกิจกรรม (Event Management) โดยอิงกรอบความคิด CIPP Model ซึ่งประกอบด้วย บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ มาประเมินโครงการ การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยต้องใช้เวลาและการเดินทางไปสังเกตสัมภาษณ์ บรรยายภาคในแหล่ง (ชุมชน)หมากรุกไทยที่สำคัญ ที่มีแชมป์ (ปราชญ์) ทัวภูมิภาคเพื่อส่งสมองค์ความรู้

ขอบเขตด้านประชากร

- 1) กลุ่มที่1 ประชากรที่มาร่วมกิจกรรมการแข่งขันหมากรุกไทยระหว่างวันที่ 2-8 เมษายน พ.ศ. 2555
- 2) กลุ่มที่2 เก็บข้อมูลจากปราชญ์หมากรุกซึ่งจากการสำรวจอาศัยอยู่ในประเทศไทย 20 จังหวัด เพื่อจัดทำหนังสือ “วิถีปราชญ์หมากรุกท้องถิ่น”

ขอบเขตด้านการทดลอง

การพัฒนาารูปแบบ และการประเมินมาตรฐานการจัดการสถานที่และกิจกรรม รวมถึงระบบการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยในระดับประเทศโดยอิงกรอบความคิด CIPP Model

วิธีดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้จัดการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยตามสนามแข่งต่างๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกีฬาหมากรุกไทยในสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะจาก Thai BG Blog ผ่านเว็บไซต์ซึ่งเป็นศูนย์รวมของเซียนและผู้สนใจกีฬาหมากรุกไทย

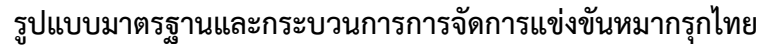
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทย ซึ่งแชมป์ระดับประเทศ วันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 จำนวน 200 คน ใช้วิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสม (Mix research)

2. เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม โดยเก็บข้อมูลในแต่ละภูมิภาค 20 จังหวัดทั่วประเทศเพื่อสังเกตการณ์ “วิถีปราชญ์หมากรุกท้องถิ่น” เน้นที่วิถีการครองชีวิต แนวคิดในกลอุบายการเล่น และข้อคิดในมุมมองของปราชญ์หมากรุกท้องถิ่น การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและการบันทึกภาพ/เสียง นำมาสรุปเป็นองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทางของกระบวนการถ่ายทอดสู่เยาวชน

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยร่างบริบทความพร้อมของนโยบายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการกิจกรรมและสร้างแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมการแข่งขันหมากรุกไทย และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าหรือ $\geq +.50$

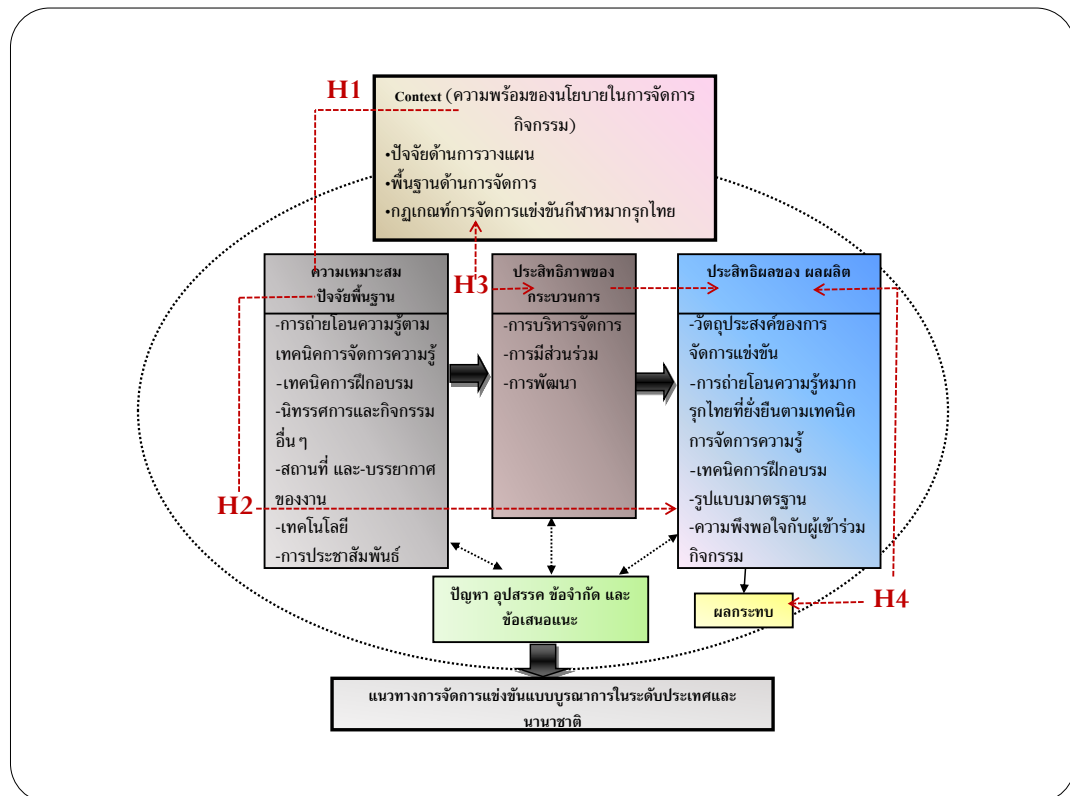
4. นำแนวคิดที่ได้จากนโยบายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการกิจกรรม มาเขียนพิมพ์เขียว (Blue Print) โดยมีที่ปรึกษาโครงการวิจัย ทีมงาน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบงานการจัดกิจกรรมและนิทรรศการ (Events & Exhibitions Project Manager) มาให้คำปรึกษา และทำ Event Story Board (ภาพที่ 1)

5. จัดสัมมนาหัวข้อ “หมากรุกไทยก้าวไกลสู่อาเซียน” โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมสัมมนาหาแนวทางส่งเสริม จัดการแข่งขันในระดับอาเซียน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการแข่งขันหมากรุกไทยในวันอนุรักษ์มรดกไทยครั้งที่ 10 และใช้แบบแผนการศึกษาเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาจัดการฝึกอบรมให้กับเยาวชนตามเทคนิคการฝึกอบรม และเทคนิคการจัดการความรู้ โดยให้ปราชญ์แต่ละท่านสอนนักเรียน 8 คน (คัดเลือกจากกรมพลศึกษา) วัดความก้าวหน้าโดยการจัดการแข่งขันในเดือนพฤษภาคม 2554 จากนั้นประชุมปราชญ์ทั้ง 4 ท่านสรุปผลการพัฒนาและกระบวนการถ่ายทอด

4) H4: ผลผลิตจากการจัดการกิจกรรมครั้งนี้ก่อให้เกิดประสิทธิผลตามความคาดหวังและผลกระทบที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยครั้งนี้จะก่อให้เกิดการตื่นตัวในกลุ่มเยาวชนไทย (ค่าความพึงพอใจ)

กรอบแนวคิดการจัดการสถานที่และกิจกรรมแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมมาตรฐาน การจัดงานแข่งขันหมากรุกไทย

ภาพที่ 2 การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดจาก “การประเมินโครงการ” โดย ศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ในงานวิจัย การจัดการสถานที่และกิจกรรมแบบบูรณาการ ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การอภิปรายผลงานวิจัย ที่ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผสมผสานกันกับกรอบแนวความคิดการจัดการกิจกรรมโดย เกทซ์ (Getz, 2000) และนำมาประยุกต์ใช้กับกรอบแนวคิด “การประเมินโครงการ” โดย ศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2537) ที่มีรากฐานมาจากกรอบแนวความคิดการประเมินแบบชิป (CIPP Model) โดย แดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971) จึงออกมาเป็นกรอบแนวความคิดของงานวิจัย ประกอบกับผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์และประเมินผลของงานวิจัย เรื่อง การจัดการกิจกรรมและการถ่ายโอนความรู้ที่ยั่งยืนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการจัดงานแข่งขันหมากรุกไทย มีรายละเอียดการอภิปรายผลดังนี้

จากศึกษาเชิงปริมาณพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 200 คน พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทยในครั้งนี้ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายมีจำนวน 190 คน คิด

เป็นร้อยละ 95 ส่วนเพศหญิง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 5 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันมีอายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 รองลงมาอายุระหว่าง 35-39 จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 อันดับที่ 3 อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ลำดับที่ 4 อายุระหว่าง 30-34 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15 อันดับที่ 5 อายุระหว่าง 25 – 29 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12 และอายุระหว่าง 20-24 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 อันดับที่ 3 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ห้างร้าน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24 ลำดับที่ 4 มีอาชีพรับจ้าง/ค้าขาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ลำดับที่ 5 มีอาชีพอื่น ๆ (โดยไม่ระบุ) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และเกษตรกรไม่มีผู้ตอบ ตามลำดับ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ลำดับที่ 3 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 20 อันดับที่ 4 มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 คน มีความพึงพอใจในด้านระดับการจัดการแข่งขันที่ได้รับจากการแข่งขันในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อจำแนกตามระดับความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่า ความพึงพอใจมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ได้แก่ ความยุติธรรมของ ผู้ตัดสินและความเหมาะสมด้านกระบวนการจัดการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่ ความถูกต้องและยุติธรรมในการแข่งขัน กำหนดการของการแข่งขัน การดำเนินการและควบคุมการแข่งขัน ความเพียงพอของผู้ตัดสินและทีมงาน การประมวลผล/การแจ้งผลการแข่งขัน การแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ของทีมงานและมีความเป็นมาตรฐานของสนามแข่งขันเหมาะสมแก่การสืบสานวัฒนธรรมการละเล่นหมากกรุกไทย ตามลำดับ ประเด็นความพึงพอใจในปัจจัยพื้นฐานด้านการถ่ายโอนความรู้และเทคนิคการอบรมจากผู้ที่ได้รับการอบรม จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นเยาวชนที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี เมื่อจำแนกตามระดับความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่าความพึงพอใจมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ได้แก่ ความน่าสนใจของเนื้อหาและเทคนิค ความเหมาะสมของระยะเวลาในการอบรม ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอดที่สืบสานวัฒนธรรมการละเล่นไทย ตรงกับความต้องการของผู้รับการอบรมนำที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและความสามารถในการนำเทคนิคอบรมที่สามารถสืบสานวัฒนธรรมการละเล่นไทย รองลงมาเป็นการถ่ายโอนความรู้และเทคนิคการอบรม(สำหรับผู้ที่ได้รับการอบรมเท่านั้น) ตามลำดับ ผลที่ได้คือการพิสูจน์รูปแบบการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการแข่งขันหมากกรุกไทย ซึ่งแชมป์ระดับประเทศ วันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 พบว่ามีประสิทธิภาพและยังสามารถสร้างแบบแผนการจัดแข่งขันเพื่อเกิดความเป็นมาตรฐานให้กับการจัดการแข่งขันหมากกรุกไทยสู่รูปแบบที่สากลยอมรับและตรงกับวัตถุประสงค์ของการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยสู่นานาชาติ

การศึกษาเชิงคุณภาพและได้รับแนวคิดการส่งเสริมมาตรฐานการจัดงานแข่งขันหมากกรุกไทย และการถ่ายโอนความรู้สู่เยาวชนซึ่งอภิปรายผลที่ได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง (ตัวชี้วัดด้านบริบท: Context) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวรูปแบบการวางแผนและการบวนการแข่งขันหมากกรุกไทยที่เป็นมาตรฐานนี้ประกอบด้วย ความเป็นไปได้และความพร้อมของการจัดการกิจกรรมพบว่า

1. ด้านปัจจัยการวางแผนและปัจจัยพื้นฐาน

สภาวะแวดล้อมจากที่ผ่านมา และยังคงเป็นปัญหาของโครงการนั้นคือ ความไม่เพียงพอ และยังขาดผู้สนับสนุนโครงการจัดแข่งขันหมากรุกไทย (Sponsor) อย่างเป็นทางการ จึงเกิดผลกระทบกับปัจจัยการวางแผนโดยเฉพาะเรื่องงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบให้พื้นฐานการจัดการมีจำกัด ซึ่งปัจจัยนี้เป็นตัวกำหนดรูปแบบการจัดการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทยระดับประเทศ และในอนาคตปัญหาเหล่านี้จะหมดไปทำได้โดยผู้จัดจะต้องมุ่งประเด็นไปที่ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐบาลและเอกชนที่ต้องการสืบสานกีฬาหมากรุกไทย อาทิ การที่ภาครัฐโดยทางสมาคมกีฬาหมากรุกไทยในสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ควรมีทีมงานที่พร้อมให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการหาผู้สนับสนุนหรือข้อมูลผู้ต้องการสนับสนุน และงบประมาณสนับสนุนจัดการแข่งขันหมากรุกไทยระดับประเทศ

2. ความพร้อมรูปแบบการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยให้เป็นมาตรฐานนั้น ยังเป็นปัญหาซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 เรื่อง คือ 1) เรื่องจำนวนบุคลากรของทางสมาคมกีฬาหมากรุกไทยในสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนกรรมการตัดสินที่ต้องผ่านการอบรมจากสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์เท่านั้น ถ้ามีการจัดการแข่งขันระดับประเทศพร้อมกันขึ้นในวันเวลาเดียวเพียง 2 แห่งทางสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ก็ไม่สามารถส่งกรรมการที่มีไปควบคุมกติกาการตัดสินได้ ดังนั้นสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ควรจัดการอบรมกรรมการผู้ตัดสินให้มีจำนวนเพียงพอ 2) เรื่องที่สมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ไม่ได้ตั้งกฎระยะห่างระหว่างนักกีฬา หรือกำหนดข้อบังคับใดๆเกี่ยวกับกติกาสนามนอกจากขนาดของกระดานหมากรุก จึงทำให้ผู้แข่งขันเกิดความไม่สะดวกสบายในขณะแข่งขัน หรือขาดสมาธิ แต่ที่สำคัญคือ กลโกงที่ผู้แข่งขันสามารถลอกเรียนวิธีเดินหมากจากผู้เข้าแข่งขันด้วยกันที่นั่งข้างๆ หรือจากผู้เข้าชมที่ช่วยบอกวิธีการเดินหมากในกรณีที่สามารถยินยอมผู้แข่งขันอย่างใกล้ชิด ผลที่ผู้วิจัยพบจาก 2 เหตุผลขั้นต้นนั้น ได้จากการสังเกตระหว่างการดำเนินการวิจัยในขณะการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยในวันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 ในระหว่างวันที่ 2 – 8 เมษายน พ.ศ. 2555 ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์นั้นยังคงเป็นเป็นปัญหาที่ต้องเร่งพัฒนา

ประเด็นที่สอง (ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า: Input) พบว่าการจัดสรรทรัพยากร อาทิ งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลาและ กฎระเบียบ ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และนำไปกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมที่มีความชัดเจน นั้นมีผลต่อปัจจัยนำเข้ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนผู้ที่มีความสามารถ หรือเซียนหมากรุกบางท่านยังขาดความสามารถทางการสื่อสารจึงมีผลกับการถ่ายทอดความรู้ตามเทคนิคการจัดการความรู้ อาทิ วิทยากรยังติดกับการใช้ภาษาท้องถิ่นจึงทำให้ผู้รับการอบรมไม่เข้าใจ ดังนั้นควรจัดการอบรมการเป็นให้กับวิทยากรเหล่านี้ก่อน

2. เทคนิคการฝึกอบรมพบว่าการที่มีอุปกรณ์ขณะบรรยาย โดยเฉพาะการสร้างสถานการณ์จำลอง (simulation) คือการที่วิทยากรบรรยายขณะเดินหมากกับผู้เข้าอบรมเป็นเทคนิคที่ดีที่สุด เพราะการแก้ไขสถานการณ์โดยลงมือปฏิบัติทำให้ผู้เข้าอบรมซึ่งเป็นเยาวชนไม่รู้สึกลำบาก และเมื่อฟังคำอธิบายของวิทยากรไม่เข้าใจก็สามารถคาดเดาจากวิธีการเดินหมากประกอบคำบรรยายของวิทยากรได้

3. งบประมาณมีผลที่ก่อให้เกิดความน่าสนใจต่อนิเทศการและกิจการอย่างยิ่ง ผู้วิจัยพบว่าเทคโนโลยีประเภทคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมเป็นการดึงดูดความ 1 น่าสนใจให้กับนักกีฬาหมากรุกไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้การจัดนิเทศการหมากรุกออนไลน์ขึ้น โดยใช้โปรแกรมที่ชุดโครงการวิจัยจัดทำขึ้นนี้ ไม่เพียงแต่เยาวชนเท่านั้นที่สนใจยังรวมถึงทุกระดับอายุ ขึ้นชอบเป็นอย่างมาก จนได้รับเชิญให้ไปจัดนิเทศการในงาน “เปิดคลังประลองขุน” ของ กระทรวงการคลังที่ผ่านมาและได้รับผลสะท้อนที่ดีจากทุกฝ่าย

4. สถานที่แต่เดิมก็ไม่มีข้อจำกัดอันใด แต่ในปัจจุบันเมืองไทยมีอากาศร้อนมาก อาจต้อง จัดการแข่งขันหมากรุกไทยโดยเฉพาะระดับประเทศในห้องปรับอากาศ และมีสวัสดิการให้นักกีฬาที่ เพียงพอ ในส่วนของกติกาสนามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเองเพื่อสร้างความเป็นมาตรฐาน ขนาด 1 เมตร X 1 เมตร โดยรอบผู้เข้าแข่งขัน กรรมการผู้ตัดสินยังสังเกตเห็นกลไกระหว่างนักกีฬาและผู้ชม ดังนั้นจึง ได้ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิจัยนี้ว่าควรจัดให้มีกรรมการกำกับสนามยืนทั้งสี่มุม และไม่อนุญาตให้ผู้ชมเข้าใกล้หรือยื่นชมการแข่งขันชิดขอบสนาม

5. เทคโนโลยีพบว่ามีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการแข่งขันในระดับประเทศ การ สร้างเครือข่าย การรับส่งข่าวสาร การจับคู่ นักกีฬา และการประชาสัมพันธ์ ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี ทั้งสิ้น ดังนั้นผู้จัดการแข่งขันต้องมีเจ้าหน้าที่เทคนิคที่มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อความราบรื่น ระหว่างการจัดการแข่งขัน ซึ่งงบประมาณมีความจำเป็น ประกอบกับสถานที่จัดการแข่งขันต้อง พร้อมที่จะรองรับเทคโนโลยีเหล่านี้อีกด้วย

6. การประชาสัมพันธ์การจัดการแข่งขันพบว่าการใช้เว็บไซต์ Thai BG.com เข้าถึง กลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด เพราะเป็นที่นิยมในหมู่แฟนหมากรุกไทย ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ทำ ได้ล่าสุดเพียง 1 เดือนก่อนการจัดการแข่งขันเมื่อใช้การประชาสัมพันธ์การจัดการแข่งขันผ่านเว็บไซต์นี้

ประเด็นที่สาม (ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ: Process)

พบว่าเหมาะสมในการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการแข่งขันที่มีความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในการบริหารการจัดการ การมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรและ ทีมงาน และพัฒนารูปแบบของโครงการ การใช้แบบพิมพ์เขียว (Blueprint) ช่วยให้ทีมงานเข้าใจ วิธีการดำเนินงานได้ดีขึ้น

ประเด็นที่สี่ (ตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์:Outcomes)

ประเด็นของวัตถุประสงค์ทางการแข่งขัน ผู้วิจัยพบว่าการพัฒนาแบบการบริหารการ จัดการจากพื้นฐานการจัดกิจกรรมที่มีความเป็นมาตรฐานที่ชัดเจน และการดำเนินงานที่ตรงกับ วัตถุประสงค์ สามารถทำให้ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมมีความพึงพอใจกับการจัดการแข่งขัน โดยจากผลที่ได้ จากการจัดการแข่งขันที่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์นำแบบพิมพ์เขียว (Blueprint) ที่ผู้วิจัยออกแบบนำไปจัดการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทย ซึ่งแชมป์ระดับประเทศ วันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 ในระหว่างวันที่ 2 – 8 เมษายน พ.ศ. 2555 ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งครั้งนี้มีเยาวชนเข้าร่วมการแข่งขัน มากกว่าทุกปีที่ผ่านมา ผลจากรูปแบบการจัดกิจกรรมใหม่ๆ อาทิ การจัดแข่งในประเภทเยาวชนที่มีความ หลากหลายในช่วงของอายุนักกีฬา และการจัดนิเทศการที่น่าสนใจ

ประเด็นของการถ่ายโอนความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน จากการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากปราชญ์หมากrukไทยส่วนกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าแนวคิด วิธีสอน กระบวนการถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนจาก 32 เชียนได้แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 แนวทางธรรมชาติ

เชียนหมากรุ่นเก่าใช้วิธีสอนที่ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ยึดรูปแบบการเล่น มุ่งทำความเข้าใจหมากรุกไทย นับตั้งแต่ประวัติความเป็นมา ประโยชน์การเล่นหมากรุกไทย วิธีการเดินในแต่ละตัว การฝึกไล่ การฝึกคิดหมากกล ฝึกหาคำตอบด้วยตนเอง หาทางออกที่ดีที่สุดด้วยตนเอง ศึกษากรณีตัวอย่าง วิธีแก้ปัญหาของเชียน เน้นให้คิดเป็นหลัก ส่วนรูปแบบการเล่นศึกษาภายหลัง หลังจากพื้นฐานการเล่นมั่นคงแล้ว ดังที่ เสนีย์ บัวจันทร์ (เชียนจู) ราชนันแดนใต้ ให้แนวทางในการสอนหมากรุกตั้งแต่ประวัติหมากรุก การฝึกคิดก่อน รูปหมากเพื่อไม่ให้เด็กท่องจำ รวมทั้งเชียนนาย นคร ตรีสะอาด ก็มีความเห็นสอดคล้อง นอกจากนี้นักกลุ่มที่เห็นด้วยกับแนวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นเชียนภูธร อาทิ อาจารย์สมชาย นครสวรรค์ โอ๊ต นครสวรรค์ , จิม ลาดพร้าว , ตี อยุธยา ,อรรถ ระยอง ,ชัย ลพบุรี และเม้ง สงขลา เน้นให้คิดเป็นก่อนทั้งสิ้น

แนวทางที่ 2 เน้นรูปแบบโครงสร้าง

หลังจากการแข่งขันหมากรุกรายการ ขุนทองคำ ในราวปี พ.ศ.2526 เป็นต้นมา มีการจัดบันทึกแต้มไว้ให้เด็กและเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาจากซีทที่สามารถนำมาถอดแต้มศึกษาหาแนวทางแก้ไข เป็นการพัฒนาแต้มต่อไปให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เชียนใหญ่อย่างเชียนปอง , หนูทอง ผู้ลวงลับ , เชียนแห่วง , แดง ขอนแก่น แม้กระทั่ง นกกระจิบ แชมป์เปิดคลังปะลองขุน คนปัจจุบัน ได้เขียนตำราหมากมายรวบรวมเกมการแข่งขันที่สำคัญ แต้มสำคัญ รูปแบบการขึ้นหมาก การแก้รูปหมากต่างๆ ที่บรรดาเชียนได้นำมาเปิดเผย ทำให้รูปหมากต่างๆ ได้รับการถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนชัดเจนขึ้น เชียนรุ่นใหม่ นิยมสอนโดยใช้เอกสารสื่อต่างๆที่โดยใช้ไอที สามารถสอนเด็กได้คราวละหลายๆ อาทิ บ๊อบ พิษณุโลก สอนเด็กเชียงใหม่ โรงเรียน มงฟอร์ต ห้องละ 20 - 30 คน สอนรูปหมากสัปดาห์ละ 1 รูป ปัจจุบัน เด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ ตื่นตัวมากมีนักกีฬาหมากรุกไทยทั้งชายและหญิงเป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนหมากรุกไทยสามารถ เรียนจากต้นไปหาปลาย หรือเรียนจากปลายมาหาต้น ดังที่ เชียน นาย, นคร ตรีสะอาด กล่าวไว้ในนิตยสารหมากรุก (แมโขง 2536 น6) หากเรียนจากต้นไปหาปลาย การสอนจะเป็นขั้นเป็นตอนชัดเจนจะรู้ว่าเด็กสามารถพัฒนาได้หรือไม่ภายในระยะเวลาสั้นๆ ส่วนการสอนจากปลายไปหาต้น สอนให้คิด สอนให้เห็นภาพรวม ซึ่งจะเก่งเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ของกลุ่มจิตวิทยาส่วนรวม กลุ่มเกสโตลท์ ที่ทดลองกับลิงชิมแพนซี ที่มองปัญหาภาพรวมแล้วเกิดความเข้าใจ (Insight Learning) สามารถนำเอากล้วยมากินได้ จึงเห็นว่าแนวทางแรก แนวทางทางธรรมชาติจะทำให้เด็กคิดได้อย่างกว้างขวาง เชียนปอง เคยกล่าวไว้ว่าเล่นหมากรุกต้องมี จินตนาการไร้ขอบเขต ส่วนแนวทางที่ 2 ที่เน้นรูปแบบโครงสร้าง ทำให้เด็กเรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอน เรียนรู้ได้เร็วใช้ตัวอย่างที่มีอยู่แล้ว นำมาศึกษาข้อควรระวัง เด็กบางคนอาจท่องจำรูปแบบจนไม่สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งน่าเสียดายอย่างยิ่ง

ประเด็นที่ห้า (ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ: Impact)

ผลที่ได้จากการจัดมาตรฐานการแข่งขัน นอกจากทำให้ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมมีความพึงพอใจกับคุณภาพของการจัดการแข่งขันกีฬาหมากลูกรุกไทย และมีผลต่อจำนวนเยาวชนเข้าร่วมการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบ นิทรรศการที่มีคุณค่า และความพร้อมของสถานที่ ส่งผลให้เยาวชนเกิดความภูมิใจที่ได้มาเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนั้นผู้วิจัยยังค้นพบอีกว่า เด็กและเยาวชนมองหมากลูกรุกเป็นเกมที่ใช้ความคิดสุขุมรอบคอบ ช้า จึงนิยมเล่นน้อยกว่าการเล่นเกมส์อื่นๆ ที่รวดเร็ว แต่หากมีการถ่ายทอด สอนให้เข้าใจง่ายโดยปราชญ์หมากลูกรุกผู้รู้จริง โดยเฉพาะเซียน จะทำให้เด็กสนใจและมั่นใจว่าตัวเองสามารถที่จะเก่งได้ และเดินมาถูกทาง ปัญหาที่มีอยู่ของเด็กและเยาวชนในการเล่นหมากลูกรุกไทยจะลดน้อยลง และหากมีการอบรมพร้อมการแข่งขันการปะลองบ่อยๆ จะทำให้เด็กและเยาวชนพัฒนา หันมาเล่นหมากลูกรุกไทยมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อนำมาวิเคราะห์ถึงประโยชน์ที่ได้รับมีผลด้านความพึงพอใจมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ได้แก่ ช่วยสืบสานวัฒนธรรมและการละเล่นไทย รองลงมาเป็นอันดับ 2 คือ การจัดการแข่งขันที่ได้มาตรฐาน

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการกิจกรรมและการถ่ายทอดความรู้ที่ยั่งยืนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการจัดงานแข่งขันหมากลูกรุกไทยนั้น เพื่อมุ่งเน้นการหารูปแบบการจัดการแข่งขันหมากลูกรุกไทยที่มีแบบแผนการจัดแข่งขันให้ครอบคลุมประกอบเป็นมาตรฐานสู่สากล ที่สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับนักกีฬาผู้เข้ามาแข่งขัน และรวบรวมองค์ความรู้การเล่นหมากลูกรุกไทยเพื่อสืบสานศิลปะประวัตวัฒนธรรมไทยให้กับเยาวชน ก่อให้เกิดความสนใจอยากมีส่วนร่วมในการละเล่นพื้นบ้านของชาวไทยสืบต่อไปในอนาคต

การสร้างมาตรฐานการจัดการแข่งขันนอกจากการศึกษาจากวิธีการแข่งขันหมากลูกรุกไทยระดับชาติ และหมากลูกรุกสากลระดับนานาชาติแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้จัดการจัดการแข่งขันหมากลูกรุกไทยตามสนามแข่งต่างๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกีฬาหมากลูกรุกไทยในสมาคมกีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะจาก Thai BG Blog ผ่านเว็บไซต์ซึ่งเป็นศูนย์รวมของเซียนและผู้สนใจกีฬาหมากลูกรุกไทยผู้วิจัยและทีมงานไปใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ประกอบด้วยคำถามแบบปิด (Closed-Ended Questions) และคำถามแบบเปิด (Opened-Ended Questions) โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเนื้อหาทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดผังการสร้างตามเนื้อหาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงร่างบริบท ประกอบด้วยความพร้อมของนโยบายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการกิจกรรม จากนั้นจึงสร้างแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรมการแข่งขันหมากลูกรุกไทย 9 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลที่ได้มีค่าเท่ากับ 4.53 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมมากที่สุด แล้วนำแนวคิดที่ได้จากนโยบายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการกิจกรรม มาเขียนพิมพ์เขียว (Blue Print) ผังสถานที่และขั้นตอนการจัดการแข่งขัน โดยมีที่ปรึกษาโครงการวิจัยทีมงาน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบงานการจัดกิจกรรมและนิทรรศการ (Events &

Exhibitions Project Manager) มาให้คำปรึกษา และทำ Event Story Board แล้วนำบทสรุปที่ได้ เสนอกับกรรมการจัดการแข่งขันหมากรุกไทยของคณะกรรมการจัดการ นำรูปแบบการวางแผนและการบวกรจัดการนี้ไปประยุกต์ใช้ ในวันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 ที่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 2 – 8 เมษายน พ.ศ. 2555 ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รูปแบบการวางแผนและการบวกรการแข่งขันหมากรุกไทยที่เป็นมาตรฐานนี้ประกอบด้วย ความเป็นไปได้และความพร้อมของการจัดการกิจกรรม (ตัวชี้วัดด้านบริบท: Context) รวมถึงสภาวะแวดล้อมของ ก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต) ความจำเป็น หรือความต้องการขณะนั้น และอนาคตความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ให้สอดคล้องกับปัจจัยการวางแผน พื้นฐานการจัดการ และรูปแบบการจัดการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทยระดับประเทศ จากนั้นจึงสรุปออกมาเป็นการจัดสรรทรัพยากร (ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า: Input) อาทิ งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลาและกฎระเบียบ ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และนำไปกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมที่มีความชัดเจน จากนั้นจึงจัดตั้ง งบประมาณ คณะกรรมการ ผู้เชี่ยวชาญ ในการจัดการแข่งขันหมากรุกไทย เพื่อกำหนด วัน เวลาและสถานที่ที่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในการบริหารการจัดการ การมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรและทีมงาน และพัฒนารูปแบบของโครงการ (ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ: Process) ทั้งนี้ทางคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญเห็นสมควรให้จัดขึ้นในวันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 ในระหว่างวันที่ 2 – 8 เมษายน พ.ศ. 2555 ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการจากพื้นฐานการจัดกิจกรรมจากปีที่ผ่านมา ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมสามารถประเมินได้จากความพึงพอใจ และการดำเนินงานที่ตรงกับวัตถุประสงค์ (ตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์: Outcomes) ซึ่งผู้เข้าร่วมในกิจกรรมมีความพึงพอใจกับการจัดการแข่งขันกีฬาหมากรุกไทย ซึ่งแชมป์ระดับประเทศ วันอนุรักษ์มรดกไทย ครั้งที่ 11 ในระหว่างวันที่ 2 – 8 เมษายน พ.ศ. 2555 ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยในครั้งนี้มีเยาวชนเข้าร่วมการแข่งขันมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา โดยมีเหตุผลจากรูปแบบ การจัดกิจกรรมใหม่ๆ อาทิ การจัดแข่งในประเภทเยาวชนที่มีความหลากหลายในช่วงของอายุนักกีฬา นิทรรศการที่มีคุณค่า และความพร้อมของสถานที่ ทำให้เยาวชนเกิดความภูมิใจที่ได้มาเข้าร่วมกิจกรรม อันเป็นผลกระทบทางบวกในการสืบสานมรดกไทยประเภทนี้ยั่งยืนต่อไป

ประโยชน์สูงสุดของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ การอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของชาวไทย ก่อนที่จะสูญหายไป โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากปราชญ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักกีฬา และผู้เกี่ยวข้องในวงการหมากรุกไทย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ข้อมูลที่รวบรวมและศึกษาอันประกอบด้วย ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความต้องการที่มีต่อสถานที่และ กิจกรรมการจัดการแข่งขัน สำคัญไปกว่านั้นคือ การที่คณะวิจัยได้จัดสัมมนา ในหัวข้อ “การจัดการกิจกรรมและการถ่ายโอนความรู้ที่ยั่งยืนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมมาตรฐานการจัดงานแข่งขันหมากรุกไทย”โดยมีวิทยากร(ปราชญ์) 4 คน และนักเรียนนักศึกษาทั่วประเทศที่สนใจ 32 คนโดยขอความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรม

เทคนิคการถ่ายโอนความรู้ที่เหมาะสมในการเล่นหมากรุกไทยตามเทคนิคการฝึกอบรมและเทคนิคการจัดการความรู้ได้รวบรวมจากการเดินทางไปยังชุมหมากรุกแหล่งสำคัญ ทำการสังเกต

และสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้คำตอบจากปราชญ์หมากrukไทยในเรื่อง แรงจูงใจ เทคนิคการเล่น แนวคิด และเทคนิคการเล่นหมากrukไทยของนักหมากrukไทยระดับเซียน (ยอดฝีมือแนวหน้า) จากทั่วประเทศที่คงอยู่ จำนวน 32 คน ซึ่งการเก็บข้อมูลในแต่ละภูมิภาคกระจายอยู่ 20 จังหวัดทั่วประเทศ รวบรวมข้อมูล “วิถีปราชญ์หมากrukท้องถิ่น” โดยเน้นที่วิถีการครองชีวิต แนวคิดในกลอุบายการเล่น และข้อคิดในมุมมองของปราชญ์หมากrukท้องถิ่น การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและการบันทึกภาพ/เสียง นำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ในการจัดการของกระบวนและเทคนิคในการถ่ายทอดสู่เยาวชนโดย การจัดการอบรม และผลิตเป็นรูปเล่มเผยแพร่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. บรรจุกีฬาหมากrukไทยในหลักสูตร ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา พร้อมทั้งมีสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ เกม CAI และเกมออนไลน์ อย่างเพียงพอ ส่งเสริมระบบ ชมรม ชุมนุม โดยจัดสรรงบประมาณให้มีการจัดการฝึกอบรม และการจัดการแข่งขันตลอดปี
2. จัดตั้งองค์กรกีฬาหมากrukไทยโดยเฉพาะ เช่น จัดตั้งสมาคมกีฬาหมากrukไทย มีงบประมาณ คณะกรรมการ ผู้บริหาร ที่มีแนวนโยบายพัฒนาในระดับมหภาคอย่างชัดเจน
3. รื้อฟื้น การแข่งขัน รายการขุนทองคำในอดีตที่แข่งขัน คัดเลือก ในระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศ เพื่อกระตุ้นเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งสปอนเซอร์ ผู้สนับสนุนให้มากยิ่งขึ้น
4. บรรจุกีฬาหมากrukไทย เข้าสู่การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ทั้งระดับทั่วไป และระดับเยาวชน เด็กและเยาวชนจะมีเป้าหมาย และมีเวทีประลอง
5. เผยแพร่หมากrukไทยในกลุ่มอาเซียน พม่า กัมพูชา ลาว ส่วนใหญ่เล่นหมากrukไทยใน เขตชายแดนอยู่แล้ว ควรจัดให้มีการประลองบ่อย ๆ ในเขตชายแดน ย่อมเป็นกุศโลบายในการ ส่งเสริมเผยแพร่สู่อาเซียนอย่างแยบยล
6. เสนอเข้าสู่กีฬาซีเกมส์ การที่หลายชาติในอาเซียน เล่นหมากrukไทยได้ ย่อมง่ายต่อการ บรรจุเข้าแข่งขัน จากการวิจัยพบว่ากัมพูชามีนักกีฬาที่เล่นหมากrukไทยระดับเกรด เอ หลายคน การอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนากีฬาหมากrukไทย ต้องรวบรวมบุคคลที่มีใจรักอย่างแท้จริง พร้อมเสียสละ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ร่วมกันวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังข้อเสนอแนะข้างต้นแล้ว อาจหวังได้ว่าหมากrukไทยจะก้าวไกลสู่อาเซียน และสู่สากลในที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การสนับสนุนทุนวิจัยในส่วนของการขับเคลื่อนภูมิปัญญา ได้แก่ กีฬาไทย และประเภทอื่น ๆ และการสร้างคุณค่าในงานวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาในลักษณะอื่น ๆ ได้แก่ ศิลปะ วัฒนธรรม ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย และสามารถบูรณาการในงานประยุกต์อื่น ๆ ก่อให้เกิด ความร่วมสมัย เช่น การใช้เทคโนโลยีกับการถ่ายโอนความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นต้น
2. มีกระบวนการขับเคลื่อนที่เป็นระบบ โดยการร่วมมืออย่างบูรณาการกับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ การพัฒนาการจัดตั้งการจัดการแข่งขันแบบมีมาตรฐาน และสามารถ นำไปสู่กระบวนการสนับสนุนที่เป็นระบบ เช่น การกำหนดหลักสูตร ทั้งในระบบการศึกษา และ กิจกรรมของกระทรวงศึกษาธิการ ในอันกำหนดในระดับการศึกษาทุกระดับในการกำหนดกีฬาไทย

เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการวางรากฐานและการไม่หลงลืมเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทยที่ครบถ้วน ถูกต้อง อันจะก่อให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดที่เป็นระบบ และมีกระบวนการที่เด่นชัด ไม่เพียงแต่เป็นการเล่นที่มีโอกาสสูญหายไปเพราะไม่มีนโยบายที่ชัดเจน มีการศึกษาวิจัยในการพัฒนา การส่งเสริม สนับสนุน ในรูปแบบวิจัยและสอดแทรกกิจกรรมที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ ที่จะสามารถนำมาซึ่งการพัฒนาองค์ความรู้กีฬาไทย เช่น หมากรุกไทย ให้อยู่ในลักษณะของการถ่ายทอดไปสู่เยาวชนที่ส่งผ่านรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- จุมพล หนิมพานิช. (2545). การจูงใจ. เอกสารการสอนชุดวิชาของคณาธิการและการจัดการ (ฉบับปรับปรุง) หน่วยที่ 10. (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 38-88). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยสารหมากรุก ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เม.ย.-มิ.ย. 2537
- นิตยสารหมากรุก ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 มี.ค.- เม.ย. 2538
- นิตยสารหมากรุก ปีที่ 1 ฉบับที่ 8-10 มปป.
- บุญสืบ แซ่เฮง. (มปป.). **แนะสู่ทางวิธีพิชิตม้าโยงขวา(เขียนแหวง).**
- พยอม วงศ์สารศรี. (2542). **องค์การและการจัดการ.** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุภา
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2465). **หมากรุกกล ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ.** กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ไท เจ้าพระยาอภัยราชามหายุติธรรมธร.
- พัชลีรี ชมพูคำ. (2553). **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- ภูมิศักดิ์ ราชศรี, แบบจำลองการประเมินผลโครงการกรณี แบบจำลอง CIPP Model
gotoknow.org/file/thanin3366/CIPPMModel.doc, 2553
- วิจารณ์ พานิช. (2549). **การจัดการความรู้.** กรุงเทพฯ: โยใหม่.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2550). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
วิจิตรหัตถการ.
- สาธิต เกษตรชล. (มปป.). **เขียน โค้น เขียน แดงขอนแก่น.**
- สุชาติ ชัยวิจิต. (มปป.). **ตำราหมากรุกไทย (ฉบับรูปหมากระดาน).**
- อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2537). การประเมินโครงการ ประเมินผลการอนุรักษ์และ
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2537-2544, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Allen, J (2000) Event Planning : The Ultimate Guide to Successful Meetings, Corporate Events, Fundraising Galas, Conferences, Conventions, Incentives and Other Special Events. Canada : Wiley.
- Allen, J, O'Toole, W, McDonnell, I and Harris, R (2002) Festival and Special Event Management. (2nd edt.) Brisbane : Wiley.
- Getz, D (2007) Event Studies; Theory Research and Policy for Planned Event (1st edt.) UK: Jordan Hill

Stufflebeam, D.L., (1971) The Relevance of the CIPP Evaluation Model for Educational Accountability, Paper read at the Annual Meeting of the American Association of School Atlantic city, USA

Stufflebeam, D.L., et al. (1971) Educational Evaluation and Decision – Making, Illinois : Peacock Publishers., Inc.

การพัฒนาระบบสารสนเทศส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อ
พัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน ตำบลโนนบุรี อำเภอสหพันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

**The Information System Development for Promoting Historical
Tourism for Sustainable Community Development in Non Buri Sub
District, Sahatsakhan District, Kalasin Province**

นางสาวอัจฉรา สุ่มงะตร¹ นายชัยวัฒน์ นันทศรี²

¹ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์

² คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

bailiew@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ 2) พัฒนาระบบสารสนเทศการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ในเขตพื้นที่ตำบลโนนบุรี อำเภอสหพันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนท้องถิ่น จำนวน 42 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการจัดการองค์ความรู้และพัฒนาระบบสารสนเทศ ด้วยเทคนิคระบบจัดการเนื้อหา โดยมีขั้นตอนดังนี้ กำหนดเป้าหมายและวางแผน เก็บรวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูล ออกแบบระบบสารสนเทศ พัฒนาระบบและประเมินผล เผยแพร่ระบบสารสนเทศ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลโนนบุรี ประกอบด้วย พุทธสถานภูสิงห์ วัดสักกะวัน พิพิธภัณฑ์สิรินธร วัดตาดเม่นายเทพนิมิต วัดไตรภูมิ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ประกอบด้วย วัดพุทธนิมิตภูคำว หล่มโนนวิเศษ หาดสวนแก้ว สวนไดโนเสาร์ สะพานเทพสุดา โรงแรมจำนวน 4 แห่ง ร้านอาหารจำนวน 6 แห่ง 2) ผลการประเมินระบบโดยใช้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีความพึงพอใจโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.50$) การนำระบบไปใช้งานจริงในหน่วยงาน เทศบาลตำบลโนนบุรี เป็นการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวด้านข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป

คำสำคัญ : ระบบสารสนเทศ การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ชุมชนยั่งยืน

Abstract

The purposes of the study were to 1) to study the contexts of the community in the historical sites 2) to develop the information system for promoting historical tourism in Non Buri Sub District, Sahatsakhan District, Kalasin Province. The sample consisted of 42 local agents. The research patterns were a survey research and participatory action research (PAR). The study focused on knowledge management

and development of information system by utilizing Content Management System technique. The research methodologies were divided into 5 steps: appointing objectives and planning, collecting and analyzing data, designing information system, developing and evaluating and then publishing respectively. The results showed that: 1) Current condition, the areas of tourism sites in Non Buri Sub District consist of Phu Sing Buddhist Place, Sakkawan Temple, Sirinthorn Museum, Maenaitepnimit Temple, Triphum Temple, and tourist attractions near Non buri municipality area consist of Puttanimit Phukho Temple, Leam Non Wisate, Suankeaw Beach, Dinosaur Park, Tepsuda Bridge, four hotels, and six restaurants. 2) The result from the evaluation by 7 experts showed the satisfaction in overall, which is in the at good level ($\bar{X} = 4.50$). Therefore, it has been apparently that promoting of the information system is a practical way to utilize in the organizations in Non Buri Sub District. In particularly, in order to improve the potential of historical information for the benefits of community and surrounded areas.

Keywords : information system, historical tourism, sustainable communities

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้เข้าประเทศได้ง่ายที่สุด เพียงแค่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ก็สามารถสร้างเม็ดเงินให้แก่ระบบเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างต่อเนื่อง การจัดการการท่องเที่ยวมีความหมายต่อการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป และในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) การท่องเที่ยวจะต้องประสานงานองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรของท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขยายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชาชนที่ประกอบการในท้องถิ่นเพื่อการขยายฐานสร้างรายได้เสริมให้กับท้องถิ่น (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547) จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ชุมชนจึงต้องมีส่วนสำคัญและมีส่วนร่วมในการกำหนดการท่องเที่ยวให้เป็นไปในแนวทางที่ชุมชนต้องการเพื่อพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ต่างๆ มากมาย ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของคนในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน และตั้งอยู่ในเขตชุมชนทั้งสิ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคที่การสื่อสารไร้พรมแดนอย่างปัจจุบัน ที่มีแนวโน้มว่าคนส่วนใหญ่จะติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ซึ่งขีดความสามารถของเทคโนโลยีเว็บมีความสามารถในการทำหลายๆ สิ่งมากยิ่งขึ้น จึงทำให้การประยุกต์งานต่างๆ บนเว็ลด์ไวด์เว็บ เป็นไปอย่างหลากหลายตั้งแต่การประกาศข่าวธรรมดา ๆ ไปจนถึงการทำการค้าขายด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งตัวอย่างของงานประยุกต์ที่แสดงให้เห็น

เห็นการใช้เทคโนโลยีของเว็บประยุกต์ใช้งาน ได้แก่ กระดานข่าว เอกสารประชาสัมพันธ์ ธุรกิจออนไลน์ เป็นต้น (ทฤษฎพงศ์ เพ็ญวุฒิ, 2543) ดังนั้นช่องทางการท่องเที่ยวผ่านอินเทอร์เน็ตจึงถูกนำมาใช้ในการเพิ่มศักยภาพและส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนสู่ความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

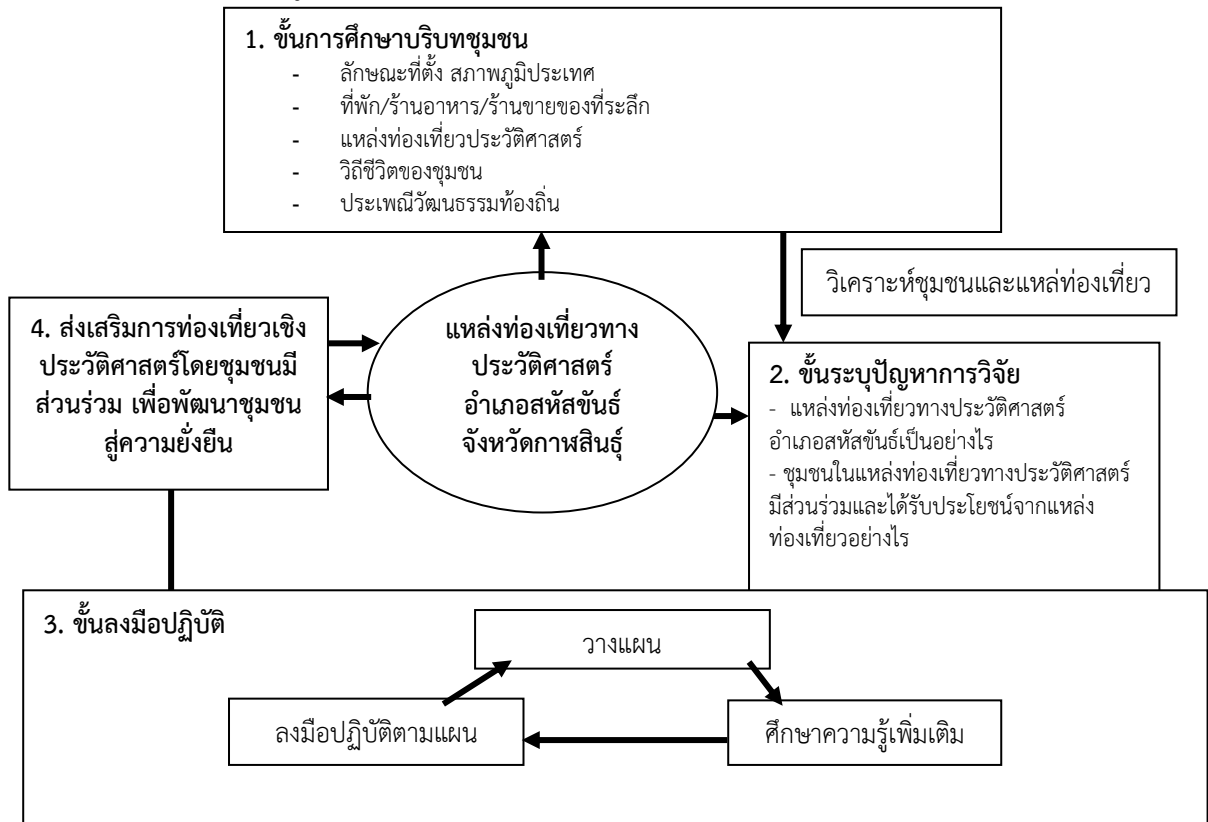
ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มีแบบแผนการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มุ่งการจัดเก็บข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และนำมาพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. บริบทชุมชนเทศบาลตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยศึกษาในเรื่องดังต่อไปนี้
 - 1.1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน
 - 1.2) สภาพทั่วไป
 - 1.3) ข้อมูลจำนวนประชากร สภาพเศรษฐกิจ
 - 1.4) วิถีชีวิตของชาวตำบลโนนบุรี
2. บริบทแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในเขตเทศบาล ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยศึกษาในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1) ลักษณะที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ
 - 2.2) ที่พัก/ร้านอาหาร/ร้านขายของที่ระลึก
 - 2.3) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
 - 2.4) วิถีชีวิตของชุมชน
 - 2.5) ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดโครงการวิจัย ระบบสารสนเทศส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน ตำบลโนนบุรี อำเภอสหสันต์ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากกลุ่มประชากรในเทศบาลตำบลโนนบุรี อำเภอสหสันต์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

- 1.1) กลุ่มประชากร ได้แก่ (1) ประธานชุมชน และชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลโนนบุรี
- (2) ผู้ประกอบการ (3) คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลโนนบุรี (4) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- (5) ตัวแทนชุมชน

1.2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลโนนบุรี อำเภอสหสันต์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินผลระบบสารสนเทศซึ่งเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (บุญชม ศรีสะอาด. 2548 : 162-162) มีรายการประเมิน 4 ด้าน คือ การใช้งานง่าย ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล ความถูกต้องในการใช้งานระบบ ความปลอดภัยของข้อมูล และแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 – 5.00	หมายถึง ระดับดีมาก
มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 – 4.50	หมายถึง ระดับดี
มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 – 3.50	หมายถึง ระดับปานกลาง
มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 – 2.50	หมายถึง ระดับน้อย
มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.50	หมายถึง ระดับควรปรับปรุง

อีกทั้งคำนวณหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบ และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้การตั้งคำถามมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ และไม่ยาวเกินไป และต้องครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำเครื่องมือในการวิจัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล และประเมินผลระบบสารสนเทศ

3) วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 3.1) จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- 3.2) การสำรวจ ศักยภาพชุมชน
- 3.3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
- 3.4) สังเคราะห์องค์ความรู้ ออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์จัดหมวดหมู่ทางความคิด การเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีวิธีการพัฒนาจากฐานรากสภาพความเป็นจริงของชุมชน โดยใช้กระบวนการเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนชุมชนจำนวน 42 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Interview) และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลวิจัยเพื่อนำไปสู่การจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ในส่วนของการยืนยันผล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาระบบสารสนเทศส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

1) บริบทแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

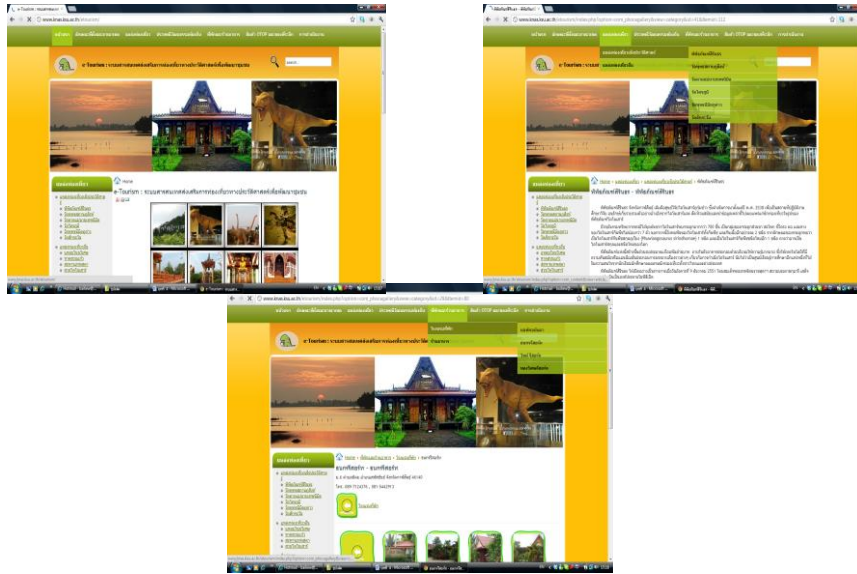
ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนพบว่า แหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลโนนบุรี มีจำนวน

5 แห่ง ประกอบไปด้วย พุทธสถานภูสิงห์ วัดสักกะวัน พิพิธภัณฑสถานสิรินธร วัดตาดแม่นายเทพนิมิต และ วัดไตรภูมิ 2) แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย วัดพุทธนิมิตภูค่าว แหยมโนนวิเศษ หาดสวนแก้ว สวนไดโนเสาร์ และสะพานเทพสุดา ที่บ้านสิงห์บุรี หมู่ 5 ตำบลโนนบุรี มีกลุ่มชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันจัดทำของที่ระลึกเพื่อเพิ่มรายได้และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ชุมชนบ้านทำเรือภูสิงห์ ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำการแปรรูปปลา ในรูปแบบของปลาสาม ส้มปลาปัก ใส่อั่วปลา แหนมปลา เป็นสินค้า OTOP คัดสรร 3 ดาว ตำบลโนนบุรีมีที่พัก/โรงแรมให้บริการนักท่องเที่ยวจำนวน 4 แห่ง และมีร้านอาหารจำนวน 6 แห่ง มีร้านขายของที่ระลึกบริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานสิรินธร และวัดสักกะวัน วิถีชีวิตชุมชนตำบลโนนบุรีมีลักษณะชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทการอยู่ร่วมกันของชาวบ้านจะเป็นไปอย่างเรียบง่าย มีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ชาวชุมชนตำบลโนนบุรีได้ยึดถือประเพณีวัฒนธรรม “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” และยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา บุญประจำปีของชุมชนตำบลโนนบุรี คือ บุญบั้งไฟ บุญตักบาตรเทโวโรหณะ งานมหาสงกรานต์ เป็นต้น ดังภาพ ที่ 2

ภาพที่ 2 การมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยและชุมชน

2) การพัฒนาระบบสารสนเทศส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ใช้เทคนิคระบบการจัดการเนื้อหา (Content Management System, CMS) โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1)กำหนดเป้าหมายและวางแผน (2)เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (3)ออกแบบระบบสารสนเทศ (4)พัฒนาระบบและประเมินผล (5)เผยแพร่ระบบสารสนเทศ โดยได้กำหนดโครงสร้างและการทำงานหลักของระบบสารสนเทศประกอบด้วย ลักษณะที่ตั้งอาณาเขต แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ที่พักร้านอาหาร และสินค้าโอท็อปของที่ระลึก อีกทั้งการนำเสนอเนื้อหาจะต้องมีความเข้าใจง่าย น่าสนใจ และระบบที่พัฒนาขึ้นเข้าถึงผ่านทางระบบเครือข่าย ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ระบบสารสนเทศส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน
ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

3) การประเมินผลการใช้งานระบบ อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.50 ดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 ผลการประเมินระบบสารสนเทศ

ระดับความพึงพอใจรายด้าน	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
1. การใช้งานง่าย	4.40	ดี
2. ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล	4.60	ดีมาก
3. ความถูกต้องในการใช้งานระบบ	5.00	ดีมาก
4. ความปลอดภัยของข้อมูล	4.40	ดี
โดยรวม	4.50	ดี

4) ระบบสารสนเทศส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ได้เผยแพร่ไปยังหน่วยงาน
การท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ เทศบาลตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็น
การเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวด้านข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และแหล่ง
ท่องเที่ยวใกล้เคียง ดังภาพ 4

ภาพที่ 4 เผยแพร่ระบบสารสนเทศยังหน่วยงาน

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ได้รู้ถึงศักยภาพของคนในชุมชนที่มีความพร้อมในการที่จะพัฒนาชุมชนของตนให้เกิดความเข้มแข็งและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น คนในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและร่วมกันอนุรักษ์ เพื่อจะได้คงอยู่สืบต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน สอดคล้องกับ ดลฤทัย โกวรธนะกุล (2549) ได้นำเสนอการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในเชิงยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านหนองจาน จ.เลย ว่า การท่องเที่ยวสามารถกระตุ้นให้เกิดความทันสมัยในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นเป็นชุมชนชนบท สำหรับประเด็นการจัดการการท่องเที่ยวงานวิจัยนี้ได้ชี้ว่า การวางแผนการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้น อาจจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา แม้ว่าการสนับสนุนจากรัฐบาลก็เป็นสิ่งจำเป็นอยู่ อาจใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการจัดการทรัพยากร และการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลายเป็นทางเลือกเพื่อการพัฒนาอย่างสำคัญ

หากชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินการ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน รวมทั้งสามารถสร้างให้เกิดความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และเป็นแหล่งเรียนรู้และห้องเรียนมีชีวิต ซึ่งจักเป็นการอนุรักษ์มรดกอันล้ำค่าของชุมชน สอดคล้องกับ รสีกา อังกูร (2549) ได้นำเสนอการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า จากการศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดต่าง ๆ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามในศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการ และแตกต่างจากชาติอื่น ๆ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในกลุ่ม

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการเที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และการเที่ยวชมความงามทางศิลปหัตถกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังพบปัญหาสำคัญซึ่งเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วนที่คล้ายคลึงกันหากแต่มีความละเอียดอ่อนที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน ปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ปัญหาด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว ปัญหาด้านการจัดการในชุมชน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี และการลดคุณค่าดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรม

การประเมินผลระบบสารสนเทศ พบว่าผู้ใช้งานให้ค่าระดับการใช้งานระบบอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.40 อาจเป็นเพราะความถูกต้องในการเชื่อมโยงหน้าเว็บเพจอยู่ในตำแหน่งที่เห็นได้ชัดและเข้าถึงง่าย มีข้อความกำกับชัดเจน และเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงพร เกียรติคำ (2549:38) ที่กล่าวว่า เป้าหมายของระบบนำทางหรือเนวิเกชัน คือช่วยให้ผู้ชมเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและไม่หลงทาง การวางตำแหน่งของเนื้อหาต่างๆ อย่างมีระเบียบ เป็นสัดส่วน จะช่วยให้ผู้ชมหาข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน เป็นอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ที่ได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานในโลกยุคปัจจุบันเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มการใช้งานที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์พกพาที่สามารถเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Kanellopoulos.D (2015) ได้กล่าวว่า ความนิยมในปัจจุบันของการใช้เทคโนโลยีสำหรับ eTourism โครงสร้างและส่วนประกอบของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะได้อภิปรายเกี่ยวกับเทคโนโลยีหลักที่นิยม เช่น ตัวดำเนินการอัจฉริยะ การจัดเก็บแบบพลวัต ระบบให้คำแนะนำที่จำเป็น ระบบอัจฉริยะอื่นๆ โดยรอบ เทคโนโลยีในการแจ้งเตือน และระบบนำเที่ยวที่ใช้ในอุปกรณ์พกพา

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดฝึกอบรมในเรื่องของการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้แก่บุคลากรในชุมชน เพื่อให้สามารถปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง และควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความกระชับ นำเสนอข้อมูลได้ครบถ้วนในการแสดงผลภายใน 1 หน้าจอ และใช้ภาพสื่อความหมายแทนข้อมูลเนื่องจากภาพสามารถสื่อความหมายได้ด้วยตัวภาพเอง ผู้เข้าชมเว็บไซต์ไม่ต้องเสียเวลามากให้การอ่านข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยว ควรพัฒนาเว็บไซต์ให้สามารถรองรับได้หลายภาษาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นการเพิ่มช่องทางเผยแพร่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนสู่นักท่องเที่ยวรองรับตลาดการท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้น และมุ่งสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย . (2540).
โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ, กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ดลฤทัย โกวรรณกุล. (2549). เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในเชิงยั่งยืน:
กรณีศึกษา บ้านหนองจาน จ.เลย. การประชุมวิชาการเพื่อเสนอผลงานวิจัย, (101).
- ดวงพร เกียวก่ำ. (2549). คู่มือการสร้างเว็บไซต์ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : โปรวิชั่น.
- ทฤษฎพงศ์ เพื่องูฒิ. (2543). Web Design. กรุงเทพฯ : Sum System Company.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2548). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา . (2542). “มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด”. จุลสารการท่องเที่ยว.18(1);
ม.ค. – มี.ค. : 2-3
- รสิกา อังกูร. (2549). เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
ท้องถิ่น. รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, (135-136).
- ร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ . (2547). หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. ค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2554 .
จาก <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0007.pdf>.
- Kanellopoulos.D . (2015). ETOURISM SERVICES AND TECHNOLOGIES: CURRENT ISSUES
AND TRENDS. Retrieved from [http://jotr.eu/index.php/tourism-
management/17-etourism-services-and-technologies-current-issues-and-trends](http://jotr.eu/index.php/tourism-management/17-etourism-services-and-technologies-current-issues-and-trends)